І чужому научайтесь,
Й свого не цурайтесь...
Т. ШЕВЧЕНКО

СВОБОДА SVOBODA
УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY

Редакція і Адміністрація: "Svoboda", 81-83 Grand St. Jersey City, N. J.
Тел.: HEnderson 4-0237
УНС: HEnderson 5-8740
Тел. з Ню Йорку: BArcly 7-4125

РІК LXVII Ч. 45. ДЖЕРЗІ СИТІ і НЮ ЙОРК, СЕРЕДА, 9-го БЕРЕЗНЯ 1960 6 ЦЕНТІВ — 6 CENTS JERSEY CITY and NEW YORK, WEDNESDAY, MARCH 9, 1960 No. 45. VOL. LXVII.

ЗДА ПРОТЕСТУЮТЬ ПРОТИ БЕЗПІДСТАВНИХ ОБВИНУВАЧЕНЬ КАСТРА

Вашингтон. — Державний секретар ЗДА Крістіян А. Гертер викликав у понеділок 7 березня ц. р., кубинського шарже д'афер Енріка Паттерсона і заявив йому, що висловлені кубинським прем'єром Ф. Кастром обвинувачення про причетність З'єдинених Держав до експльозії корабля з амуніцією цілком безосновні і помилкові. Гертер назвав виступ Кастра безвідповідальним і ствердив, що того роду заяви можуть причинитися тільки до дальшого злощасного погіршення взаємин між ЗДА і Кубою. В таких обставинах — ствердив далі Гертер у розмові з Паттерсоном — уряд З'єдинених Держав Америки примушений квестіонувати добру волю кубинського уряду в напрямку вдержування поправних взаємин між обидвома країнами. Наприкінці державний секретар заявив Паттерсонові, що за цим усним протестом слідуватиме формальна протестна нота З'єдинених Держав, яка уже найближчим часом буде переслана кубинському урядові. Виклик кубинського шарже д'афер Гертером, як і плянована американським урядом протестна нота є реакцією З'єдинених Держав на виступ Фіделя Кастра, який під час похорону жертв корабельної експльозії заявив, що відповідальними за цю експльозію є З'єдинені Держави Америки. Уряд і нарід З'єдинених Держав, як ствердив у розмові з Паттерсоном державний секретар, трактують цей виступ, як безвідповідальну провокацію. У зв'язку із провокативним виступом Кастра деякі члени Конресу почали вимагати започаткування економічних репресій супроти Куби, зокрема зменшення закупів кубинського цукру і відкликання деяких торговельних привілеїв, признаних Кубі в минулому. В міжчасі кубинська влада ув'язнила знову американського фотографа Доналда А. Чепмана, який був уже раз ув'язнений під закидом спричинення експльозії на французькому кораблі, що привіз амуніцію до Гавани, і потім звільнений. Після поновного й основного переслухання Чепмана звільнено знову. Все ж таки, кубинська урядова преса і радіо продовжують обвинувачувати З'єдині Держави Америки у спричиненні експльозії. На думку офіційних американських кіл спричинниками експльозії могли бути тільки ті чинники, яким залежить на припиненні постачання зброї на Кубу.

Президент вернувся до столиці; звітує про свою подорож по Латинській Америці

Вашингтон. — 7-го березня президент Айзенгавер вернувся з двотижневої подорожі по 4-ох країнах Латинської Америки і 8. березня звітуватиме народові про висліди своєї поїздки. Президент почувається добре, не має хрипки, якої набрався був, виголошуючи часті промови під час прийнять і нарад. Айзенгавер прилетів із Порто Ріко, де є літня температура, до Вашингтону, з температурою 27-ох ступнів. Лікарі Президента д-р Говард Снайдер і д-р Волтер Ткач є вдоволені зі стану здоров'я Президента, який відпочивав три дні в Порто Ріко. Журналісти гадають, що не можна буде так переладовувати програму Президента під час його подорожі до СССР і Японії, як це було в часі поїздки до Латинської Америки, бо Президент виглядав втомлений і не мав часу на відпочинок, бо мусів бути на численних прийняттях, парадах і візитах кожного дня, відвідуючи аж 4 держави в короткому часі. Президент здасть звіт про успіхи своєї подорожі, і, мабуть, порушить справу кубинського прем'єра Кастра, який знову вороже віднісся до ЗДА.

10 арабських країн стурбовані відвідинами Бен Ґуріона у Вашинґтоні

Вашинґтон. — Десять арабських держав устами своїх репрезентантів у Вашинґтоні висловили в минулий понеділок 7-го березня ц. р. перед державним секретарем Крістіяном Гертером своє стурбування з приводу приїзду до Америки ізраїльського прем'єра Давіда Бен Ґуріона та його заповіджених відвідин у Білому Домі. Вісім амбасадорів і два шарже д'афер репрезентували З'єдинену Арабську Республіку, Ірак, Лібію, Ливан, Ємен, Тунісію, Мароккo, Йорданію, Савді Арабію і Судан. Вони не протестували проти приїзду ізраїльського прем'єра, бо це було б втручанням у внутрішні справи Америки, а тільки висловили острах, щоб розмови, які він вестиме з американськими керівними чинниками, не погіршили відносин між Америкою і арабськими країнами. Державний секретар Гертер запевнив арабських дипломатів, що візита Бен Ґуріона в найменшій мірі не вплине на характер приязних взаємин ЗДА з арабськими країнами. Приїзд Бен Ґуріона до ЗДА був заповіджений на вівторок 8-го березня. Офіційна ціль подорожі — отримання в Університеті Брандіса в Волтгемі, Месс., почесного докторату прав. В тому самому дні він відлетить відтіль до Вашингтону. Відвідини Бен Ґуріона в ЗДА не є офіційні, але — за прийнятим міжнародним звичаєм — коли прем'єр якоїсь держави, що перебуває у даній країні, зголошується на відвідини до голови уряду чи міністра закордонних справ, то, очевидно, його треба прийняти. Бен Ґуріон буде який тиждень в ЗДА. На другий тиждень заповіджено його нараду з генеральним секретарем ОН Гаммершилдом. Ізраїль і арабські країни одн одним закидають войовничі інтенції та вину в загостренні відносин на Середньому Сході.

В АМЕРИЦІ

● **Департамент рільництва** стверджує, що уряд досі видав на підтримку цін на фармерські продукти — пшеницю, кукурудзу, бавовну, тютюн і інші, — $9,239,499,000. Ця сума видана до 31-го січня цього року. Найбільше фондів видано на пшеницю, якої уряд має в своїх складах аж 1,200,000,000 бушлів, вартости понад три більйони долярів.

● **Сержант Елвіс Преслі** вислужив два роки в армії між іншим і в Німеччині, і тепер став цивілем, і вже має контракт на виступи в телевізії і в кінах на більше як на $850,000 до кінця цього року. Крім того він ще більше заробить в формі гонорару чи тантієм від плит та різних інших виступів. Минулого року він дістав за це $1.600.000, служачи в армії.

● **Департамент рільництва** звітує, що фармерське населення в 1959 році пересічно мало $960 річного прибутку на особу, а інше по $2,202. В 1958 році фармерське населення мало $1.043, а не фармерське — $2,073. Прибутки фармерів зменшилися внаслідок знижки цін на фармерські продукти.

● **Крайове бюро лябораторії** в Бавлдер, Колорадо, випродукувало годинник, який порушуваний буде атомовою енерґією, і який йтиме 1,000 років без найменшого спізнення чи приспішення. Цей годинник запроєктували в 1946 році.

В РОКОВИНИ Т. ШЕВЧЕНКА

ТАРАС ШЕВЧЕНКО
* 9 березня 1814 — † 10 березня 1861
(Погруддя Т. Шевченка із проєкту пам'ятника А. Страхова)

Тарас ШЕВЧЕНКО

РАДУЙСЯ, ЗЕМЛЕ...

(Подражаніє Ісаії гл. XXXV)

Радуйся, ниво неполитая!
Радуйся, земле, неповитая
Квітчастим злаком!
Розпустись,
Рожевим крином процвіти!
І процвітеш, позеленієш
Мов Йорданові святії
Луги зелені, береги.
І честь Кармилова і слава
Ливанова, а не лукава
Тебе укриє дорогим
Золототканим, хитрошитим,
Добром та волею підбитим,
Святим омофором своїм.
І люди темнії незрячі
Дива Господнії побачать.

І спочинуть невольничі
Утомлені руки,
І коліна одпочинуть,
Кайданами куті,
Радуйтеся, вбогодухі,
Не лякайтесь дива!
Се Бог судить, визволяє
Довготерпеливих
Вас, убогих, і воздає
Злодіям за злая.

Тоді, як Господи, святая
На землю правда прилетить
Хоч на годиночку спочить,
Незрячі прозрять, а криві,
Мов сарна з гаю помайнуть,
Німим отверзуться уста,
Прорветься слово, як вода,
І дебр-пустиня неполита,
Зцілющою водою вмита,
Прокинеться, і потечуть
Веселі ріки, а озера
Кругом гаями поростуть,
Веселим птаством оживуть.

Оживуть степи, озера,
І не верстовії,
В вольнії, широкії,
Скрізь шляхи святії
Простеляться; і не найдуть
Шляхів тих владики,
А раби тими шляхами,
Без ґвалту і крику,
Позіходяться до-купи,
Раді та веселі,
І пустиню опанують
Веселії села.

Ніксон заперечує „м'якість" сен. Кеннеді у відношенні до комуністів

Конкорд, Ню Гемпшир. — Голова стейтового комітету за вибір Ніксона на президента губернатор - республіканець Веслі Повелл заявив на пресовій конференції, що демократичний кандидат на Президента сенатор-демократ Джан Ф. Кеннеді є „зам'який" у відношенні до поборювання комуністів. Про цю заяву довідався сен. Кеннеді і відповів під час виборчої аґітації в Ню Гемпширі, що це дуже неприємна річ чути такі очорнювання в політичній боротьбі, і що віце-президент Ніксон повинен відмежуватися від цього оскарження. У Вашингтоні Ніксон склав негайно заяву, в якій висловив своє довір'я в „незмінну опозицію сен. Кеннеді до комунізму".

В Ню Йорку відбулося відкриття нової виставки Якова Гніздовського

Ню Йорк. — Водночас із виставкою малярських праць Якова Гніздовського, що влаштована тепер у Французькому Домі при Нюйоркському Університеті і триває вже четвертий тиждень і буде відкрита ще до 11 березня ц.р. відомий український маляр і графік Яків Гніздовський відкрив у понеділок дня 7 березня ц.р. у Галерії Гаррі Салпетер, при 42 Іст 57-а вулиця свою уже четверту з черги у Ню Йорку індивідуальну виставку. Виставка охоплює найновіші малярські праці Гніздовського, присвячені уже виключно нюйоркській тематиці: стародавні і модерні будівлі Ню Йорку, підземні залізниці, краєвиди і мертва натура. Виставка триватиме до 2 квітня ц.р. і вона відкрита кожного дня від 11 години перед полуднем до 5.30 вечора. Минулими роками Гніздовський жив у Парижі і влаштував там дві своїх індивідуальних виставки, які пройшли з великим успіхом. Останнім часом, на протязі минулого року, окремі образи і графіки Гніздовського були включені у виставки американського мистецтва в Іллінойському Університеті, в Інституті ім. Батлера в Ню Йорку, на Прінсентовнському (Масс.) Мистецькому Фестивалі і в ґалеріях Мистців Одюбон та Об'єднаних Мистців Америки. Одну із його ґравюр закупила Конґресова Бібліотека і на виставці Об'єднаних Американських Мистців один із його образів був нагороджений премією у висоті 500 долярів.

ФРАНЦІЯ ІНТЕРНУЄ ЕМІҐРАНТІВ, В ТОМУ БАГАТЬОХ УКРАЇНЦІВ, У ЗВ'ЯЗКУ З ВІДВІДИНАМИ ХРУЩОВА

Париж. — В днях від 15 до 29-го березня ц. р. Францію відвідає совєтський диктатор Нікіта Хрущов і у зв'язку з цими відвідинами французькі власті вже почали відповідні „заходи безпеки", інтернуючи поголовно антикомуністичних діячів, головно еміґрантів із східньо-европейських країн, між ними багатьох українців. Інтернованих вивозять на острів Корсику та приміщують там на державний кошт в готелях. Інтернується також інших „підозрілих осіб" і їх вивозять на острови Ре і Бель Іль біля Англії. Рівночасно уряд повідомив, що до Франції не буде допущений ніхто з Східньої Европи без французької візи, виданої після 1-го березня. Після тієї дати нікому в'їздової візи французький уряд не видає. Коли мова про українських поселенців у Франції, саме наспів лист від Редакції „Українця", в якому прохається повідомити американських читачів і передплатників тієї газети, що „у зв'язку з розпорядженням французької влади віддалити активних українських громадян із Франції на час приїзду Нікіти Хрущова, та газета правдоподібно не появиться впродовж місяця березня." Кореспондент „Свободи" в Парижі О. Жданович уже деякий час тому попередив, щоб не очікувати від нього в березні кореспонденцій, зокрема оригінальних репортажів з відвідин Хрущова, бо він в тому час мабуть „буде гостем французького уряду" на Корсиці. Паризький тижневик „Українське Слово", що появився з датою 6-го березня ц. р. також інформує своїх читачів, що „сподівання про ув'язнення численних чужинців-еміґрантів у Франції у зв'язку з відвідинами Хрущова уже здійснюються", попереджає своїх читачів, що до кінця березня та газета може не появитись і прохає їх не турбуватись долею „Українського Слова" і його Редакції, бо це „може бути тільки хвилева перерва". Рівночасно з тим числом розіслано читачам включену до нього одну картку французькою мовою з матеріялами про Хрущова, як ката українського народу. Про інтернування чужинців у Франції у зв'язку з відвідинами Хрущова поінформував ширше також "The New York Times" з 5-го березня. В повідомленні сказано, що у Франції перебуває тепер в загальному близько три мільйони чужинців, з того 95,000 втікачів із Східньої Европи. Велику частину з них, зокрема діячів, редакторів, письменників і навіть священиків зіслано на Корсику. В повідомленні подано, що тільки кошта приміщення тих інтернованих в готелях Корсики та їх прохарчування коштуватиме Франції до 145,000 долярів. Заходи французького уряду, щоб в той спосіб охоронити свого „гостя" Хрущова від своїх громадян викликали цілий ряд протестів. Між іншими, один депутат Народного Республіканського Руху і один сенатор звернулись до міністра внутрішніх справ із запитом: „Які є мотиви цих заходів, що напастують осіб, яких і теперішня і минула поведінка гарантує їхню приязнь до Франції, їхню відданість законам, їхній скрупулятний респект для публічного ладу, їхню відданість демократії та які не зробили жадного злочину, тільки Хрущов позбавив їх права жити як вільні люди в їхніх країнах?" У відповідь на це представник міністерства внутрішніх справ тільки потішив заінтересованих, що ці, яких висилається на Корсику, не будуть там інтерновані, житимуть свобідно й виґідно в готелях, як „туристи", тільки — здалека від Хрущова.

ГРОМАДЯНИ ЗДА УКРАЇНСЬКОГО РОДУ В ЦЬОГОРІЧНОМУ ПЕРЕПИСІ НАСЕЛЕННЯ ВПЕРШЕ ЗМОЖУТЬ УРЯДОВО СТВЕРДИТИ СВОЄ УКРАЇНСЬКЕ ПОХОДЖЕННЯ

Вашингтон. — У переписі населення З'єдинених Держав, що його що кожних десять років переводить федеральне Бюро Перепису Населення та який в цьому році відбудеться впродовж місяця квітня, громадяни українського роду нарешті перестануть бути „австріяками", „поляками", „словаками", „русскими", як це записувано досі залежно від того, яку державну суверенність мала та частина землі, на якій кожний з нас чи наших батьків народився. Переписне Бюро, що існує при Департаменті торгівлі, офіціяльно повідомило, що в чотирьох рубриках на переписних формулярах: P8, P9 P10, P11 кожний громадянин українського роду може правильно визначити своє українське походження. На інтервенцію в цій справі голови Українського Конґресового Комітету Америки проф. Л. Добрянського, директор Переписного Бюра Роберт В. Бруджес в листі з 17-го лютого пише:

„Це є відповідь на Вашого листа з 5-го лютого, в якому Ви інформуєтесь про наш плян збірки і табуляції даних про американців українського походження в переписі 1960-го року. Як ми вже вказали в вашому попередньому листі, енумератори (ті, що переводитимуть перепис) прийматимуть відповідь Україна у зв'язку із запитом про країну народження батьків. Додатково рішено, що в переписних листках 1960-го року буде також запит про матірню мову і для тих, що народились закордоном, українська мова буде визначена, як окрема матірня мова. Ми плянуємо визнати Україну, як окрему рубрику у нашій схемі визначування країн народження, але — як ми вже вказали в попередньому листі — ми все ще маємо поважні сумніви щодо вказаности публікувати ці дані як окрему рубрику, головно з уваги на малу кількість осіб, що подали своє походження за українське в переписі 1950-го року. У випадку матірньої мови, українська мова також репрезентована окремою рубрикою у клясифікації та появиться в більшості табель, в яких подані дані про матірню мову..."

Для інформації, треба додати, що також Департамент справедливости визнав формально українську національність у виповнюванні натуралізаційних та громадянських документів. Це ствердив офіціяльно А. О. Девані, асистент комішенера екзамінації в листі до адв. Михайла Пізнака ще 29-го квітня 1955-го року, пишучи:

„Це є відповідь на Ваші останні відвідини в Бюрі у зв'язку з визнанням української національности в натуралізаційному процесі. Місцеві представники (Іміґраційної і Натуралізаційної) Служби поінформовані, що особи, які стараються про натуралізаційні папери, можуть подавати свою українську національність в їх натуралізаційних деклярaціях або проханнях".

Ці урядові ствердження завершували б остаточно успішно закінчені довгі зусилля великої кількости американських громадян для офіціяльного визнання їхнього українського національного походження. Тепер головне, щоб з того формального права кожний з наших громадян скористав. До часу перепису залишилося вже дуже мало часу і тому тільки найширша освідомлююча акція кожного з нас може дати бажаний результат: щоб усі громадяни українського походження, себто ті, що самі народились в Україні, або ті, що в Україні народились їхні батьки, ствердили це в переписному листі, як також ствердили, що їхня матірня мова чи матірня мова їхніх батьків є українська.

Французька армія в Альжирі перейняла частину цивільної адміністрації

Альжир. — У висліді минулотижневої триденної подорожі президента де Голя по Альжирі тамошні французькі військовики значно підбадьорились. Вони побачили перемогу свого дотеперішнього становища у французько-мусульманському конфлікті у ствердженні де Голя, що політична розв'язка проблеми Альжиру може прийти тільки після військової перемоги над арабськими партизанами. Це скріпило мораль французького війська в Альжирі, яке підозрівало, що де Ґоль хоче звести на нівець всі зусилля й жертви армії та шляхом угоди з арабськими націоналістами виректись Альжиру. Водночас, де Ґоль привернув назад компетенції армії в цілому ряді функцій цивільної адміністрації в Альжирі, особливо в його сільських районах. І так, тамошні військові команданти стали знову відповідальні за будову шляхів і мешкальних домів в їхніх районах, за шкільництво і здоровний стан. Під час бунту Альжиру проти центрального французького уряду в травні 1958 року, коли-то до влади прийшов де Ґоль, генерали й полковники стали були префектами й підпрефектами альжирських адміністраційних округ-префектур. Потім відібрано їм ті функції і передано цивільним. Тепер знову частину тих функцій повернено військовикам.

У Швайцарії жінки здобули новий успіх в боротьбі за політичні права

Женева. — Швайцарія — одна з найдемократичніших країн світу є водночас одною з найбільш відсталих країн, коли річ іде про політичне зрівнання жінок і чоловіків. В минулу неділю відбувся в Женевському кантоні знову плебісцит на тему права жінок брати участь в голосуванні і в цьому плебісциті 18,152 мужеські виборці висловились „за", перемігши опонентів жіночих прав, що зібрали 14,593 голоси. Таким чином у Женевському кантоні швайцарські жінки дістали право голосування в усіх місцевих справах, — цього права вони ще не мають щодо федеральних виборів. Женева — тільки третій з черги кантон — після Нойшателю і Во, — де боротьба жінок за рівноправність увінчалась успіхом. Швайцарія має всіх 22 кантони. Провід швайцарських жінок сподівається осягнути успіх в своїх змаганнях в італійських кантонах Швайцарії, зате найсумніше стоїть справа з німецькими кантонами, де є найбільш консервативна.

В Індонезії Сукарно розв'язав парлямент і править по-диктаторськи

Якарта. — Індонезійський президент Сукарно розв'язав в минулу суботу обраний в 1957 році 257-членний парлямент і почав здійснювати свою теорію „керованої демократії". Він стоїть у проводі 37-членного уряду та має 45-членну Найвищу Дорадчу Раду, як теж дорадчу 77-членну Плянувальну Комісію. Всіх членів оцих трьох установ призначає він сам. Проте, за твердженням закордонних обсерваторів, — індонезійський президент практично не має можливости правити на зразок середнєвічних абсолютних монархів чи большевицьких диктаторів, бо мусить рахуватися з двома сильними течіями в його країні: антикомуністичними настроями мусульманських вірних та військовиків і сильної комуністичної партії, що опановує м. ін. робітничий рух. Однаково праві, як ліві його опоненти раз-у-раз критикували його політику в парляменті і тому розв'язання парляменту вважиться за один із способів зітулення рота публічній опозиції. Тому, що з парляментарної трибуни найбільш користали комуністи для своєї пропаґанди, то фактично вони найбільш пошкодовані цим останнім актом Сукарна.

Недалеко знищеного землетрусом Аґадіру твориться підводний вулкан

Аґадір. — Недалеко знищеного тому десять днів землетрусом північно-африканського міста Аґадір знімаються над поверхнею моря клуби пари і щораз вище підіймаються хвилі кипучої води. — Наступник марокканського престолу Гуляй Гассан, який розглядав цей феномен з гелікоптеру, потвердив, що у ході останніх геологічних перемін — на дні моря за яких дві милі від берега твориться вулькан. Один з французьких нищильників, заякорений у тому обширі, швидко відплинув геть, щоб відсунутись від небезпечного сусідства вулькану. Відчуто нові легкі землетруси, які проте не спричинили паніки, але зменшили надію на можливість відбудови міста і повороту мешканців.

У СВІТІ

● **Провід англійської соціялістичної Партії Праці** стурбований щораз більшими внутрішніми розбіжностями в цій опозиційній партії. В останньому тижні кількох видатних членів тієї партії вистосувало публічний заклик до „замирення" на внутрішньому партійному фронті, бо ті спори завинили упадок впливів тієї партії в англійському народі. Дві найбільші причини партійних сварок є справа соціялізації промислу і комунікаційних засобів та справа атомової оборони Англії.

● **Дикторами націоналістичної китайської радіостації** на Квімою, малому острові в протоці Формози, що є постійним предметом комуно-китайського бомбардування з недалекого китайського суходолу, є 12 молодих дівчат, у віці 18—20 років. Всі вони мають середню школу й відзначаються надзвичайно милими голосами. Вони виголошують впродовж 24-х години підбадьорливі доповіді й заклики до членів 100,000-го націоналістичного китайського ґарнізону на Квімою, як теж заклики до комуністичних вояків і населення на китайському суюходолі. Доказом великої вартости пропаґанди, веденої отакими дівочими голосами, є неперебірлива лайка, що ними комуністи обдаровують їх в своєму радіо.

СВОБОДА SVOBODA
УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays, Mondays & holidays (Saturday & Monday issues combined) by UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION, Inc., 81-83 Grand St. Jersey City, N. J.
Second Class Postage paid at the Post Office of Jersey City, N. J. Accepted for mailing at special rate of postage provided for Section 1130 of Act of October 3, 1917. — authorized July 31, 1918
Передплата: На рік — $12.00; на пів року $6.25; на три місяці $3.25 — В Джерзі Ситі і закордоном: — На рік $14.00; на пів року $7.50; на три місяці $4.00. Для членів У. Н. Союзу, чоловіків і жінок — 65 центів місячно. За кожну зміну адреси платиться 10 центів.
Subscription Rates: One year $12.00; six months $6.25; three months $3.25 — Jersey City and Foreign Rates: One year $14.00; six months $7.50; three months $4.00. For UNA members monthly 65c.
Статті і дописи, підписані авторами, не мусять відповідати поглядам Редакції. Редакція застерігає собі право в потребі виправляти і скорочувати надіслані матеріяли. Незамовлені матеріяли повертається тільки тоді, коли автор собі це виразно застеріг, долучивши заадресовану коверту з відповідною поштовою оплатою. — За зміст оголошень Редакція не відповідає.
Адреса: SVOBODA", P.O. Box 346, JERSEY CITY 3, N. J.

У Шевченкові роковини

Шевченкові роковини в березні кожного року стали великим національним святом українського народу, а їх відзначування увійшло вже в нашу традицію. В ці березневі Шевченківські дні всі українці, і ті, що караються в неволі на — кажучи за Шевченком — „нашій, не своїй землі", і ті, що їх лукава доля розкинула по всіх бездоріжжях неприязного світу, вшановують пам'ять свого Пророка „не злим, тихим словом" відповідно до того, як їм дозволяють обставини: урочистими академіями, концертами або бодай згадкою.

Пошана і пієтизм, що їх виявляє наш нарід до свого великого генія Тараса Шевченка, мають свої глибокі причини. Цими бо традиційними святами ми не тільки віддаємо належне нашому національному Пророкові, але й самі шукаємо для себе того, що він символізує і чого так дуже прагне наша душа: того ясного променя, що просвічував би темряву наших буднів, що давав би нам силу їх перетривати, не дозволив би нам збочити з правильного шляху.

І ми його знаходимо в творчості Шевченка. В яких обставинах ми не опинилися б в добробуті чи в нужді, в радості чи в смутку, на волі чи в неволі, у Шевченковій творчості ми завжди знайдемо те, чого найбільше потребуємо. В творчості Шевченка ми знаходимо справді невичерпне джерело життьової мудрости і сили, знаходимо готову розв'язку всіх питань, що нас турбують.

Чого ж нам шукати у життєдайній криниці Шевченкової творчости, в ці грізні часи, коли велика частина світу перебуває в неволі, коли людей роз'їдає взаємна злоба і ненависть, коли над тією уярмленою частиною світу, в якій опинилась і наша Батьківщина, панує кровожадний диктатор, коли там потоптано всю Божу і людську Правду, коли беззаконня стало законом і над усім світом зависло страшне марево визволеного атома?

В цих обставинах перед нашими очима тим виразніше вириває величня постать Шевченка, як поета і пророка Правди, як учителя Любови, як виразника волі і всіх найвищих людських ідеалів, як символа непримиримої боротьби за них. Любов до ближнього, любов до правди і волі, любов до рідної землі та рідного народу і самовіддана боротьба за його щастя — ось головні мотиви Шевченкової творчости. „Мені ж, мій Боже, на землі подай любов, сердечний рай і більш нічого не давай" — молився Шевченко. „Мені ж, о Господи, подай любити правду на землі і друга щирого пошли" — писав він іншим разом. „А всім нам вкупі на землі единомисліє подай і братолюбіє пошли" — було його найбільшим бажанням. Єдиномисліє і братолюбіє! Шевченко — як писала Леся Українка — „перший за свою любов тяжкі дістав кайдани, але до скону їй служив без зради і омани. Усе змогла й перемогла його любови сила; того ж великого вогню і смерть не погасила!"

Здається, що того великого вогню любови, того братолюбія і єдиномислія найбільше нам і потрібно. І ми їх шукаємо там, де їх найбільше є і де їх завжди можна знайти — в творчості нашого безсмертного Шевченка. До тієї творчости звернімося, зокрема, в ці Шевченківські дні. Нехай же бодай мала іскра з великого вогню Шевченкової любови запалить і наші душі, сповнить і наші серця, щоб ми стали ліпшими і щоб кращим став з нами світ, в якому живемо.

Небезпечна гра Кастра

Прийшовши до влади 1-го січня 1959 року у висліді переможної революції проти диктаторського режиму генерала Фульхенція Батісти, Фідель Кастро не проголосив закінчення революції, а — навпаки — заповів щойно її започаткування. Його заповіді радикальних соціяльно-економічних реформ, з них у першу чергу земельної реформи, знайшли прихильний відгук у масах кубинського народу і за кордоном. Але, не маючи для здійснення широкозакроєних плянів ані капіталів, ані фахівців, Фідель Кастро почав користуватись демагогією, як найлегшим засобом вдержати свою популярність та відвернути увагу земляків від дійсної причини невдач режиму. Таким чином почалася безперервна низка протиамериканських провокацій, почавши від вивласнення американського приватного майна без відшкодування і кінчаючи щораз новими підбурливими промовами кубинського прем'єра.

Найчастіше повторюваним рефреном у промовах Фіделя Кастра є закид, що ЗДА ведуть проти його режиму підривні дії, отож по суті займаються інтервенційно-імперіялістичною політикою. Конкретно, Кастро вказує на рейди партизанських літаків з Америки. Насправді, то криваве правління Кастра і щораз тісніша його співпраця з комуністами відштовхнули багатьох його співробітників і породили ворожий йому революційний рух. Ідеальним плящдармом діяння кожної кубинської опозиційної еміграції є Флорида. Досить поглянути на мапі на віддаль між Флоридою і Кубою, щоб зрозуміти, що треба було б цілої армії і фльоти, щоб спутати свободу рухів кубинських утікачів на тому півострові і перешкодити кожному приватному літакові відлетіти звідтіль на Кубу. Сам Кастро у своєму „Русі 26-го липня" користувався цією найбільшою свободою, дармащо не мав активної підтримки збоку американських властей. Тепер він скидає вину на американський уряд за кожну дію кубинських еміґрантів. Коли минулої суботи в Гавані вилетів у повітря французький вантажний корабель, що привіз амуніцію для Куби, Фідель Кастро негайно обвинуватив у цьому З'єдинені Держави. ЗДА гостро запротестували проти такого образливого закиду. У конґресових колах та в американській пресі щораз більше голосів піддають під сумнів доцільність політики поблажливої терпеливости супроти таких безперервних образ і провокацій збоку горстки людей, що опанувала 7-мільйонову країну, яка економічно у великій мірі залежить від ЗДА.

Знаючи, що кожний рішучий жест Америки у відношенні до Куби можна буде використати для крику проти „колоніяльної інтервенції американських імперіялістів" з підбурюванням проти Північної Америки всієї південної її частини та всіх азійсько-африканських країн, Фідель Кастро вірить у безкарність своїх провокацій. Завдяки ним він стає героєм в очах політично неграмотних південно-американських мас, здобуває собі протекцію міжнародного комунізму, водночас переконаний, що ні кількість цукру, що його купують на Кубі ЗДА, ні ціна за нього не будуть знижені. Але це небезпечна гра, яка не бере під увагу психологічного чинника, вона дуже рискована і нерозумна, бо лідер тієї маленької держави забуває, що ображування і провокування Америки не може і тому переступати міри і продовжуватись до безконечности.

З. Польовий

УКРАЇНА І РОСІЙСЬКИЙ ІМПЕРІЯЛІЗМ У ТВОРЧОСТІ ШЕВЧЕНКА

Шевченко не тільки поет світового маштабу. Він також виразник політичного українства, остаточну мету якого окреслив аксіомою: в своїй хаті своя правда і сила і воля. Шевченко є продовжувачем зненавидженого і проклятого Москвою мазепинства, що ставило собі мету — вирвати Україну з пазурів російського імперіялізму, вернути її давні вольности і державну самостійність.

Російському імперіялізмові Шевченко оголосив нещадну боротьбу, і то в часі, коли на широких просторах імперії „на всіх язиках все мовчало", стероризоване поліційним режимом. Особливо гостро засудив поет російський імперіялізм в поемі „Кавказ", де став на захист поневолених Москвою народів. Шевченків „Кавказ" може бути бойовим маніфестом для всякого народу, що бореться за своє визволення, для всіх, хто є ворогом тиранії і насильства.

В цій же поемі Шевченко дав блискучу характеристику ненаситного російського імперіялізму і його метод, що збереглися по сьогодні. Російський імперіялізм не може терпіти, щоб побіч нього існував який вільний народ, щоб цей народ їв власний хліб не з ласки Москви, щоб не платив Москві за сонце.

На крові і сльозах поневолених народів будувалась російська імперія. Цих сліз, — вдовиних, дівочих і батьківських, — пролито „не ріки-море", в них можна б утопити всіх імператорів з дітьми і внуками, і всіх кремлівських тиранів по сьогоднішній день.

Немає меж цьому ненажерному імперіялізмові. Забравши в вільних народів їх батьківщину, їхнє „поле і море", він уже витягнув хапчиві руки по їхні горді гори, де царить вічна воля, він ладен зорати дно моря та загарбати для себе. Сьогоднішні кремлівські імперіялісти, які кують зухвальні пляни про завоювання цілого світу, продовжують тільки імперіялізм російських царів, що його Шевченко висміяв у поемі „Великий льох".

Тяжку руку російського імперіялізму найболючіше відчула Україна, що вже більш 200 років карається в московській неволі. В своїх поезіях Шевченко робить перелік всіх злочинів, що їх російський імперіялізм вчинив на Україні. Ніде тут немає мови про „два братні народи", ані одним словечком не говориться про „дружбу" обох цих народів, що підсувають Шевченкові большевики, а є тут грабіжники і пограбовані, злодії і окрадені, гнобителі і гноблені, кати і катовані.

Переяславську умову, яку Хмельницький підписав з Москвою як пакт про взаємодопомогу, піддав Шевченко нищівній критиці. Як відомо, Хмельницький, їдучи в Переяслав, сподівався, що Московщина буде надійним союзником. Мрія Хмельницького була, „щоб москаль добром і лихом з козаком ділився". Ця мрія гетьмана не справдилася. Москва не дотримала Переяславської умови, як не дотримує ніяких умов. Вона вважала Україну за свою здобич і як таку її трактувала. Переяславська умова, замість забезпечити Україні волю, була початком найтяжчої неволі українського народу — неволі московської. Від Переяславської умови, на думку Шевченка, походять всі нещастя України.

Шевченко не має ні одного слова виправдання для Хмельницького за Переяславську умову, хоч, нема сумніву, гетьман керувався добрими намірами. Поет ні одним словом не схвалив Переяславської умови і орієнтації Хмельницького на Москву, не похвалив гетьмана за неї. Гостра критика і тяжкі докори, які інколи переходять в прокльони — це загальний тон Шевченкових ремінісценцій про Хмельницького. Причиною цього була Переяславська умова гетьмана з Москвою.

В оцінці Хмельницького Шевченко тримається цілком протилежного погляду, ніж російські імперіялісти, царської чи совєтської Росії. Фальшиво толкуючи зміст Переяславської умови, Москва перфідно уживає імени Хмельницького, щоб узаконити окупацію України. Шевченко ж, поважаючи Хмельницького, як великого полководця і героя визвольної боротьби України, вважає Переяславську угоду тяжкою політичною помилкою Хмельницького.

Окупувавши Україну, Москва завела тут колоніяльний режим у найгіршому вигляді. Грабунки, крадіжі, криваві розправи над українським волелюбним народом, сполучені з азійською жорстокістю, масові депортації українців на Сибір — ось як характеризує Шевченко московське господарювання на Україні. Ані одного позитивного моменту, ані одного ясного промінчика в українсько-російських відносинах. Мусимо відкинути тенденційні коментарі стероризованих совєто-українських письменників, що нібито тільки російське панство гнобило український народ. За поневолення і гніт українського народу Шевченко скидає вину не на поодиноких москалів, не на одну верству чи клясу, а на Московщину як цілість, а на московський імперіялізм як продукт цілого московського народу.

Окреме місце відводить Шевченко в своїй поезії двом найбрутальнішим представникам російського імперіялізму: Петрові І і Катерині ІІ. За них цілий ряд сусідніх з Росією, передтим вольних народів впало жертвою російського імперіялізму. В житті українського народу ці російські володарі записалися кривавими буквами, вони знищили останні вже тільки слабі відблиски української державности, втопили в крові спроби українського народу скинути з себе тяжке ярмо російського імперіялізму. В історії мучеництва українського народу їх хіба перевищили червоні володарі в Кремлі.

У світовій літературі жадного тирана не засуджено так гостро, як Шевченко засудив Петра І за його кривди, вчинені Україні. Для Петра Шевченко не має інших епітетів, як „скажений", „людомор", „людоїд", „проклятий кат" і т. п. Поезія Шевченка — це найгостріший засуд, найтяжчий проклін на голову цього лютого ворога нашого народу, що „розпинав" матір Україну. А тимчасом московські большевики, ідейні спадкоємці Петрового імперіялізму, і їх підголоски в Києві намагаються зробити це ненависне Шевченкові ім'я близьким українському народові, поширити його культ на Україні.

Імперіялістичну політику Петра закріплювала і продовжувала Катерина ІІ, яку наш народ у своїй пісні назвав „сучою дочкою". Вона, за Шевченком, „доконала вдову сиротину" (Сон), вона „лютий ворог України, голодна вовчиця" (Великий льох). Вона зруйнувала останнє заборолє української волі — Запорозьку Січ, вчинивши криваву різню серед Запорожців та пограбувавши навіть церковні святощі, вона закріпачила український люд. Це її вина, що „байстрюки Єкатерини сараною сіли" на Україні, загарбавши українські землі! Це вона, нарешті, скасувала ослаблену і обкроєну Москвою Гетьманщину і перетворила Україну в московську провінцію „Малоросію".

Соловки і Сибір, страшні місця заслань для ворогів московського імперіялізму і тиранії, увійшли нероздільно в історію російської імперії, як одни з фундаментальних каменів її будування. Вони тяжітимуть над цією імперією прокльоном, як Дахав, Мавтгавзен, Авшвіц над Третім Райхом. Російський імперіялізм використав ці страшні околиці, щоб здалека від очей цивілізованого людства чинити беззаконність над людьми, що прагнуть волі. Ці назви вже втратили своє географічне значення, вони стали синонімами каторги і смерти. На самий звук цих двох слів людина, що любить волю, тікає в світ за очі. Соловки і Сибір повні костей патріотів усіх народів, що їх проковтнув російський імперіялізм — українців, поляків, фіннляндців, литовців, латвійців, естонців, палких кавказців, які загинули тут від нелюдських мук.

З російським імперіялізмом у всіх його видах не може бути ніякої співпраці. Для гнобителя батьківщини, тирана не може бути ніякої симпатії, ніякої прихильности. Гнобителя можна тільки ненавидіти і поборювати. Шевченко засуджує навіть тих, що несвідомо сприяють Москві. Душа другої дівчини в „Великому льосі" карається за те, що напоїла коня московському цареві Петрові, як він вертався з-під Полтави в Московщину.

Дуже гостро засудив Шевченко гетьманів і старшин, які вислуговувались перед Москвою. Самойловича, який ішов з московськими полками Ромодановського на Україну, називає Шевченко прямо „дурний Самойлович" (Заступила Дорошенка). Про останнього гетьмана з ласки Москви, відомого угодовця Кирила Розумовського, каже Шевченко в поемі „Невольник":

. . . Кирило з старшинами
Пудром осипались
І в цариці, мов собаки,
Патинки лизали.

Прилуцького полковника Носа, що в Батурині перейшов до москалів, клеймить Шевченко „поганим" (Іржавець). Поет сповнений ненависти до перевертнів, що „помагають москалеві господарювати і з матері полатану сорочку здіймати", для нього Гречухи, Корнійці, Кальченки гетьманських часів це — „грязь Москви"!

Підсумовуючи свої думки про українсько-московські відносини, Шевченко приходить до висновку, що з усіх сусідів, яких гнала на Україну жадо-

(Докінчення на стор. 4-ій)

Остап Тарнавський

У ШЕВЧЕНКОВЕ СВЯТО

У запаху смерек, під темновзорий килим
присівшись крадькома, заслуханий в пісні,
що сяли, мов вогні, і пахли, наче зелень
уперше довелось зустрітися мені

з вогнем його очей — з ясним блаженним зором,
який горів з-під брів, з-під довгих темних брів:
і видавсь він мені тоді такий суворий,
що вдруге глянути на нього я не смів.

Коли — не зрадившись, що я його боюся —
„Мені тринадцятий" несміло я читав,
усмішку слав мені з-під круженого вуса,
усмішкою мене ласкавою вітав.

І вже тоді не розглядався я по людях,
що мовчки слухали — у горному — усі,
дивившись крадькома на золоте погруддя,
леліяв я любов, мов усміх, у душі.

І знову по літах — у день його святковий
я бачу зір його у мороку віків,
я бачу зір його, мов неба тихий говір,
і блискавиці гнів, і серця ніжний спів.

1941.

В. Стецюк

НАУКОВЕ ТОВАРИСТВО ІМ. ШЕВЧЕНКА В ЗДА І ЙОГО ДІЯЛЬНІСТЬ

У живому калейдоскопі активного громадського життя нашої спільноти в Америці важко інколи схопити повний образ праці і завдань всіх наших організацій і установ та об'єктивно оцінити їхню суспільну потребу, вартість і ролю, і то, як з громадського, так і з історичного аспекту. Якщо до того взяти до уваги ще й факт, що ми, „волєнс-нолєнс", починаємо вже оцінювати наші громадські завдання і ціле наше громадське життя однаковим міридлом практичної американської вартости, то цілість картини, навіть для нашого свідомого громадянства, виходить такою невиразною і каламутною, що годі дивуватися не раз його байдужій, а то й пасивній поставі, навіть до дуже важливих наших суспільно-національних потреб чи вимог. А чи ж не дивним є часте і добре відоме нашим провідним особам явище, що не один свідомий наш громадянин з дальших околиць звертається до нас з проханням: „Пересилаю Вам п'ятку, будьте такі добрі і передайте цей мій скромний дарунок для котроїсь нашої установи, але такої, яка на це заслуговує". А тепер запитаймо себе щиро, чи дійсно причиною тут тільки дезорієнтація скромного, але щирого патріота, чи може й недостача потрібної широкому загалові повної інформації. І тут виринає основне питання, чи наші суспільні організації і установи не повинні робити те саме, що вже від початку свого існування роблять усі наші братські організації і наша політична централя в ЗДА-УККА, а саме — звітувати щорічно перед спільнотою про виконання своїх завдань та їхню важливість для цілого нашого народу.

Наукове Т-во ім. Шевченка, оця „некоронована українська Академія Наук", як її називає один із наших найстарших живучих учених, Володимир Дорошенко, ввела цей звичай у перших роках свого існування, випускаючи щорічно свої „Хроніки", „Бюлетені" та звідомлення з праці окремих своїх Секцій, Комісій тощо, які опісля ставали предметом обмірковування наших центральних суспільних установ на рідних землях, що допомагали Науковому Т-ву ім. Шевченка постійними фінансовими субсидіями. В нових еміграційних умовинах діяльности цілої нашої спільноти, і зокрема НТШ, звичай цей змінився, хоч відсотково наших суспільних організацій у вільному світі зросло далеко більше, як було колись на рідних землях. Очевидно НТШ не змінило в своїй структурі ані мети, з якою воно було засноване 85 років тому, ані своїх напрямних, що їх визначив його Патрон — Тарас Шевченко. Збільшилося тільки його завдання та роля, що її повинно відіграти НТШ своєю науковою діяльністю та впертою працею своїх членів у вільному світі, а розпорошеність нашого поселення висунула ще й потребу створення, замість одного НТШ, в одній країні, чотирьох окремих Наукових Товариств ім. Шевченка, пристосованих до вимог окремих країн та злучених з собою спільним статутом і спільним керівним органом — Головною Радою. На американському терені НТШ діє вже повних 13 років, спираючись виключно на матеріяльній допомозі від своїх членів-меценатів та декількох наших суспільно-громадських організацій і товариств.

Про його наукову, організаційну, педагогічну та видавничу діяльність за той період НТШ в ЗДА говорить окрема брошурка, випущена друком кілька місяців тому. Правда, ця брошурка своїм розміром невеличка (тільки 2 аркуші друку), і через те доволі схематична та неповна, але вже й з того короткого нарису видно силу нашого наукового потенціялу та працю зокрема наших дійсних членів, що інколи саможертвенно і навіть рештками сил бережуть „вічний вогонь" української науки. Ця книжечка — це коротке звідомлення з діяльности НТШ в ЗДА, з якою повинен бути ознайомлений цілий культурний загал нашої спільноти в Америці, зокрема ті організації та одиниці, які це здають собі справу з ролі і завдань української вільної науки в чужому світі, і то головно в сьогоднішній нашій дійсності. А вона нам усім добре відома. Наш нарід на рідних землях позбавлений всякої свободи, національної, політичної, економічної, релігійної, наукової та культурної, і для його оборони та визволення можлива в сьогоднішніх умовинах тільки одна-єдина зброя — українська наука. Занедбання цієї можливости було б для нас, як національно- і політично-свідомої спільноти серед американського народу, таки непростимим гріхом, абстрагуючи вже від того, що це вдарило б у першу чергу по духовій вар-

(Докінчення на стор. 4-ій)

Петро Одарченко

ПАНАС МИРНИЙ І ТАРАС ШЕВЧЕНКО

(2)

Пізніше (1885 р.) у вірші „До Музи" Панас Мирний визначив вплив на розвиток своєї творчости українського фолкльору та поезії Шевченка такими словами:

„В сповиточку малому
ти співала котка надо мною,
Тихим сном огортаючи
мою неповинную душу;
А як почала добиратись
до розуму невеличка дитина,
Ти її чарувала
чарівними казками

А як хлопець піднявся на ноги
і знялась в голові його дума
Що робити йому одинокому
в світі, де себе подіти?
Ти знову на поміч прийшла,
з „Кобзарем" прилетіла
до мене . . .

„Читай і учись!" - ти сказала,
а сама не знать куди
скрилась".

„Два зразки, — каже С. Єфремов, — стояли найчастіше перед Мирним у його віршованих спробах — це народна пісня і Шевченко"[*]).

Поетична муза, що прилетіла до молодого хлопця з „Кобзарем", відкрила йому „рідну мову наболілого серця, тихий гомін душі одинокої".

Під безпосереднім впливом Шевченка Панас Мирний почав свою літературну творчість. У своїх ранніх віршах він пробував показати окремі епізоди з життя селян після реформи 1861 р. До цих поезій належать „Довго, довго Україна" (1886 р.) і „На волі" (1869 - 1870). Куца „воля" не принесла українському селянству щастя:

„Довго, довго Україна
Дожидала волі;
Діждалася — облилася
Гіркою сльозою,
Діждалася, веселая
У шинку гуляє,
Послідиюю копійчину
З горя пропиває."

В цьому вірші, як зазначає М. Пивоваров, „уперше в творах Мирного цих часів прозвучав мотив протесту проти національного гніту царизму відбилося справжнє уболівання поета за долею свого краю, віра в силу пригнобленого народу"[*]).

Перші поетичні спроби Панаса Мирного не відзначалися оригінальністю. З мистецького боку вони були слабенькі, епігонські. Це були лише несміливі шукання. Але скоро Панас Мирний знайшов свій шлях, шлях прозаїка, автора монументальних творів „Хіба ревуть воли, як ясла повні"; „Повія"; „Лихо давнє і сьогочасне"; „Лихі люди" та інші.

І в драматургії і в прозі Панас Мирний продовжує і розвиває традиції свого великого вчителя Тараса Шевченка. Панас Мирний зрозумів, що „вірність заповітам „Кобзаря" полягає не в рабському копіюванні його стилю, лексики, а в розвитку й збагаченні його ідейної спадщини, літературно-естетичних принципів"[*]). Глибокий ідейний зміст Шевченкової творчости, щирий гуманізм, палкий патріотизм і волелюбність відчуваються в усіх творах Панаса Мирного. На все життя Шевченко був для Панаса Мирного улюбленим учителем і духовним батьком. До своєї повісті „Лихі люди" („Товариші") Панас Мирний взяв епіграфом поезію Тараса Шевченка:

І день іде, і ніч іде . . .
І голову схопивши в руки,
Дивуєшся: чому не йде
Апостол правди і науки?!

Подібно до свого великого вчителя, Панас Мирний поставив своє слово „на сторожі рабів німих". Творчість Шевченка мала, безперечно, вирішальне значення для формування ідейних і мистецьких поглядів Панаса Мирного. В одній своїй статті про Шевченка Панас Мирний писав: „Він — як сам пророкував — „возвеличив малих отих рабів німих і на сторожі коло їх поставив слово . . . І те слово, як голос справжнього життя, буде жити і шириться, доки й світу сонця"[9]). Панас Мирний свідомо поставив свою літературну творчість на служіння українському народові. В своїй письменницькій діяльності він керувався не бажанням здобути славу, не якимись егоїстичними міркуваннями. У листі до М. Старицького (26 березня 1882 р.) Панас Мирний писав: „Дуже б мене уразило, коли б хто сказав мені, що це я вже про славу дбаю. Не втаюся: про славу, тільки не свого імення, а про славу с а м о г о д і л а. У мене одна думка: як би нам нашу красну мову так високо підняти, як підняв її Шевченко у пісні. А чи я се зроблю, чи другий — для мене байдуже"[10]. Пізніше, року 1909 Панас Мирний знову підтвердив цю думку: „Ні, не слава — ота шинкарка п'яна — поривала мене в мої молоді літа до роботи. Моє невеличке серце ще змалечку пестила любов до тебе, мій обездолений краю, і вона — оповила мою душу чарівними снами і підбурювала думки до роботи. Наче дрібні ластівки, вилітали вони з моєї голови і щебетали голосні пісні про давню давнину, як колись наші діди билися з ворожою силою за правду та волю . . . Минулися оті чарівні сни та дитячі співи-забавки, як тільки справжнє життя встало перед моїми очима з його убожеством та темнотою поневоленого народу, що скнів у злиднях та недостачах, розгубивши колись славних оборонців по глухих просторах Московщини та глибоких снігах Сибіру . . . Спустів, занепав наш рідний край. Онуки отих оборонців, одкинувшись від своїх та приставши до чужих, допомагали його занепаду, чорною зграєю хижого гайвороння укрили вони вільні степи, і поділивши їх поміж собою, густо засіяли просторі лани лихим зерном тяжкої неволі . . ."[11]). Як же зарадити цьому лихові? постало перед юнаком Панасом питання. І душа хлопця, напоєна Шевченківською любов'ю до Рідного Краю, „потай усіх, темними ночами — скликала свої яскраві думки до гурту, наст[illegible]вувала занепалу силу і почала викладати оті випади лихого життя дрібними радками на папері"[12]).

На свою письменницьку працю Панас Мирний дивився як на важливий патріотичний обов'язок перед своїм поневоленим народом.

[*]) С. П. Кирилюк. Т. Г. Шевченко. Життя і творчість. К. ДВХЛ 1959, стор. 631

[*]) М. П. Пивоваров. Проза Панаса Мирного 70-их років. К. АН УРСР 1959, стр. 15.

[*]) Акад. С. Єфремов. З рукописної спадщини Мирного. „Література". Збірник Перший. Київ. Всеукраїнська Академія Наук. 19[illegible], стор. 51.

[9]) В. Ю. Євдокименко. Суспільно - політичні погляди Панаса Мирного. К. В-во АН УРСР. 1955, стор. 153.

[10]) Панас Мирний. Твори. Том 5, стор. 362.

[11]) Панас Мирний. „Робота". Твори, том 4, стор. 387.

[12]) Там же.

НАУКОВЕ ТОВАРИСТВО ІМ. ШЕВЧЕНКА В ЕВРОПІ

ТАМ, ДЕ ТВОРИТЬСЯ ЕНЦИКЛОПЕДІЯ УКРАЇНОЗНАВСТВА — НАЙБІЛЬШЕ КУЛЬТУРНЕ ДОСЯГНЕННЯ ВІЛЬНИХ УКРАЇНЦІВ

Володимир Кубійович

ЯК ТВОРИТЬСЯ СЛОВНИКОВА „ЕНЦИКЛОПЕДІЯ УКРАЇНОЗНАВСТВА"

(З приводу появи другого тому „ЕУ"2)

Сім років тому закінчено видання першої, з а г а л ь н о ї частини „Енциклопедії Українознавства" в трьох томах — „ЕУ" 1. В цій загальній частині охоплено на 1,320 сторінках увесь українознавчий матеріял по окремих ділянках як: географія, людність, етнографія, мова, історія, право, культура, народне господарство і т. д.

Проф. д-р В. Кубійович

Безпосередньо після закінчення „ЕУ" 1 було приступлено до видання другої, — с л о в н и к о в о ї (гаслової) частини „Енциклопедії Українознавства", в якій увесь український матеріял впорядковано в поазбучному порядку гасел. „ЕУ"2 заплянованo спершу в чотирьох томах, але в процесі роботи збільшено до п'яти, тобто до 2,000 сторінок. Нині лежать перед нами закінчені д в а п е р ш і томи „ЕУ" 2. Їхня поява — в значно зпізненому реченці, ніж це було заплянoване — викликає потребу поінформувати ширший загал про обставини і труднощі, серед яких твориться „Енциклопедія Українознавства".

Порівняння першої і другої частини „ЕУ"

В загальному можна сказати, що гаслова частина є доповненням, поглибленням і деталізуванням відомостей, поданих у першій, загальній, частині. Порівняно з нею вона приносить нове:

1. Відомості, які через брак місця не були вміщені в першій частині; сюди треба врахувати окремі статті, як, наприклад, про нумізматику України, філателію, геральдику, локальні галузі господарства, статті про розвиток поодиноких природничих дисциплін України (геологія, ботаніка, математика, фізика тощо), а зокрема відомості про українську діяспору в різних країнах світу (такі статті, як Аргентина, Бразилія, ЗДА, Канада, Зелений Клин).

2. В першій частині „Енциклопедії Українознавства" подано відомості з різних ділянок українознавства у відношенні до всієї національної території України, в другій частині переважає регіональний принцип, тобто подані тут інформації з географії, природи, історії, етнографії, культури й народного господарства стосуються складових країв України. Іншими словами: в першій частині увесь матеріял поділено на різні тематичні розділи, тоді, як в другій — зібрано матеріяли різних дисциплін з характеристикою поодиноких районів України, як, наприклад, Буковина, Галичина, Донбас, Закарпаття і т. д.

3. Гаслова частина „Енциклопедії Українознавства" поширює відомості першої частини охопленням і насвітленням даного предмету з різних сторін. Так, знайдемо під гаслом „місто" відомості про українські міста з погляду географії, права, економіки і культури. Гасло „лісостеп" подає характеристику цього поняття з погляду геології і географії, ґ р у н тознавства, кліматології, ботаніки і зоології, у відношенні до питань народного господарства і до деякої міри також в історичному насвітленні.

4. Друга частина „Енциклопедії Українознавства" приносить деталізований матеріял, а саме тисячі біографій і географічних гасел, сотні коротких заміток, присвячених поодиноким історичним, правним і культурним подіям чи предметам.

5. Беручи до уваги, що читачі другої частини „Енциклопедії Українознавства" не мусять мати першу, — редакція присвячує багато старань і уваги, щоб гаслова частина творила одне замкнене ціле. Не повторюючи, зрозуміло, статтей першої частини, заміняємо їх короткими відомостями, або в багатьох випадках хронологічними таблицями з відповідними поясненнями, які дозволяють читачеві мати ясний погляд на відповідний комплекс питань. Так представлено, наприклад, археологію, історію війська, геологію й історію України.

6. Тому, що „Енциклопедія Українознавства" появляється на еміграції, вона подає докладніші дані про українську еміграцію й взаємовідносини різних країн з Україною.

7. Друга частина „Енциклопедії Українознавства" появляється по кількох роках після виходу частини першої й тому — самозрозуміло — доповнює представлені там події найновішим актуальним матеріялом.

Через обмеження місця ми взяли до уваги те, що природничі, медичні, точні й технічні науки можуть розвиватися в сучасній Україні серед куди кращих обставин, ніж гуманістичні, і що відомості з цих ділянок подаються в підсовєтській літературі в загальному вірно. Натомість відомості з української історії, історії Церкви, культури, як також інформації про українську еміграцію тенденційно перекручені або промовчувані в УССР. Тому наші відомості про природу України творять тільки основу для розуміння її господарства чи історії; натомість ми подаємо докладніше про факти з тих ділянок минулого й сучасного України, яких представлення в УССР розходиться з правдою. Зрозуміло, що „Енциклопедія Українознавства" присвячує багато місця подіям визвольних змагань, що вона намагається зберегти імена тих великих постатей давньої й найновішої історії України, що їх сучасні можновладці на Україні навмисно стараються з допомогою цензури викреслити з свідомости народу.

Гаслова „Енциклопедія Українознавства" принесе на двох тисячах сторінок 20 до 21 тисяч гасел; більш ніж половину тексту візьмуть статті розміром до десяти сторінок (вийнятково і більше — найбільша в „ВУ" 2 стаття — ЗДА має 20 сторінок друку, Канада — бл. 15 ст. друку); часто будуть це маленькі монографії даного предмету. Число ілюстрацій, зокрема портретів, сягатиме понад 2,000, далі передбачаємо понад сотню однобарвних карт і діяграм; в кінці п'ятого тому буде додана фізично-політична карта України в мірилі 1:2,000,000.

Умови редакційної праці

Умови праці, в яких твориться „Енциклопедія Українознавства", незадовільні. Справді, Головна Редакція приміщена у власному домі НТШ в Сарселі, має бібліотеку з усіма найважливішими працями з ділянок українознавства, досить багатий архів преси і світлин, також картографічну збірку — все ж таки нашу працю утруднює та обставина, що наші співробітники й редактори розкидані по всьому світі. Якщо в першій частині „Енциклопедії Українознавства" містили свої більші чи менші статті десятки авторів, що жили тоді в Мюнхені або в Баварії, то над другою, гасловою, частиною „Енциклопедії Українознавства" працює нині близько двохсот учених і фахівців, і стільки ж осіб постачають нам додаткові інформації, ілюстраційний матеріял, рецензії, але всі вони розкидані на чотирьох континентах світу. Це вимагає скомплікованої і точної праці Головної Редакції в Сарселі. Після відходу у вічність невіджалуваної постаті проф. Миколи Оглоблина-Глобенка, заступника головного редактора, і після виїзду на постійне за океан д-ра В. Маркуся, праця в самій Головній Редакції ще більше ускладнилася. Збільшити склад редакції в Сарселі неможливо через повний брак відповідних кандидатів; їх притягнення утруднює ще й та обставина, що праця в Сарселі слабо платна, не забезпечена ніяким бюджетом і не гарантує ніякого, навіть найближчого м а й б утнього для працівників. Такі перспективи не діють зокрема притягаюче на молоді наукові сили, що їх, зрештою, дуже мало серед нашої еміграції.

Перший, підготовчий етап праці

Першим, підготовчим етапом праці над другою частиною „Енциклопедії Українознавства" було творення картотеки гасел, яка щодалі, постійно розбудовувалася щодо розміру й опрацьовувалася за змістом. Ця картотека була створена відразу в подвійній формі: поазбучно і за змістом. Картотека за змістом поділяється на групи, відділи, підвідділи і т. д. Джерелом створення цієї картотеки (в обох видах) були: „Українська Загальна Енциклопедія" (Книга Знання), відповідні гасла в російській, совєтській і польській енциклопедіях, матеріяли з першої частини „Енциклопедії Українознавства" — „ЕУ" 1, ряд основних посібників з окремих ділянок українознавства, всі доступні нам важливіші журнали, які в період між двома світовими війнами виходили, окремі повні річники часописів, як, наприклад, найвидатнішого українського щоденника на Західній Україні „Діло", періодична преса років другої світової війни, зокрема річники щоденника „Краківські Вісті" та найважливіші совєтські й еміграційні видання післявоєнного часу. Поволі зростала наша картотека українознавчих гасел до в середньому 20,000 — порівняно до 7,000 в „Українській Загальній Енциклопедії". В першій стадії роботи поділено ці всі гасла щодо їх розміру, тобто визначено, скільки рядків друку можна приділити кожному з них так, щоб в сумі вони заповнили приблизно 2,000 сторінок друку всього твору. Очевидно, при остаточному зіставленні каталогу гасел і їхніх розмірів потрібною була опінія фахових сил; в більшості були це редактори поодиноких груп чи відділів. На карточках окремих гасел позначені джерела, що є основою опрацювання гасла; часто долучено виписки з тих джерел, так що згодом ця картотека зміняється в збір сирого матеріялу для остаточної обробки гасел. Цей карточковий каталог постійно доповнюється і реєструється в ньому дальші нові події і факти.

Другий етап: остаточне опрацювання матеріялу

Після понад двох років підготовчої праці приступлено до дефінітивного опрацювання гасел. Ця понад п'ять літ уже триваюча праця пов'язана з труднощами, про які була згадка вище: віддаль поміж співробітниками й редакторами поодиноких відділів, брак мінімально конечного складу працівників в головному редакційному бюрі в Сарселі і цілковитий брак будь-якої, хоч би й найменшої фінансової бази. Наші співробітники й редактори не тільки розкидані по всьому світу, вони часто працюють не за своїм фахом, нерідко працюють фізично, не мають потрібного джерельного матеріялу, особливо, коли йдеться про найновіші події на Україні. З тих причин тільки вийнятково дістаємо від них статті чи групи менших гасел у формі готовій до друку. Здебільша одержує редакція цей матеріял у напівсирому стані; він мусить бути перевірений і доповнений. Тому потрібно з допомогою преси й додаткової кореспонденції робити розшуки в паризьких, мюнхенських чи інших світових бібліотеках. Так твориться безперервне листування, многократна пересилка матеріялів до співробітників і редакторів і часте перероблювання матеріялу, поки дійде до остаточного оформлення одного гасла.

Деякі статті, як, наприклад, з історії українського поселення в країнах, про яке немає донині ніякого опрацювання, треба часто пересилати для доповнення й оцінки багатьом знавцям місцевих відносин і пізніше відповідно їх переробляти. Під деякими більшими гаслами-довідками не знаходимо підпису автора, тільки літери Р. М. (редакційний матеріял); це Головною Редакцією опрацьована чи то зредаґована стаття на основі різнородного сирого матеріялу і присланих заміток.

Редакційне опрацьовування гасел, доповнення й перегляд одержаного матеріялу, його частинне пересилання до рецензентів, літературна обробка, технічне виконання, коректури, добір ілюстраційного і картографічного матеріялу — все це завдання Головної Редакції в Сарселі. Ще донедавна складалася вона з головного редактора і його заступника сл. п. проф. М. Глобенка, секретаря п. Софії Янів і двох, іноді трьох наукових і технічних співробітників. Після смерти проф. Глобенка й відходу д-ра Маркуся склад Головної Редакції змалів дорешти: Він складається нині, крім автора цієї статті, з трьох осіб: п. Серафими Глобенко, ред. І. Кошелівця (живе постійно в Мюнхені, час від часу приїздить до Сарсель) і п. Софії Янів. В цій обставині корiняться найбільші труднощі праці, бо брак відповідних матеріяльних засобів, поруч браку компетентних людей не дозволяє на будь-яке поширення редакційного складу. Тому попри всі намагання проходить багато часу між появою Зошитів і виходять вони у світ з деякими недоліками, з чого ніхто не здає собі краще справи, ніж Головна Редакція.

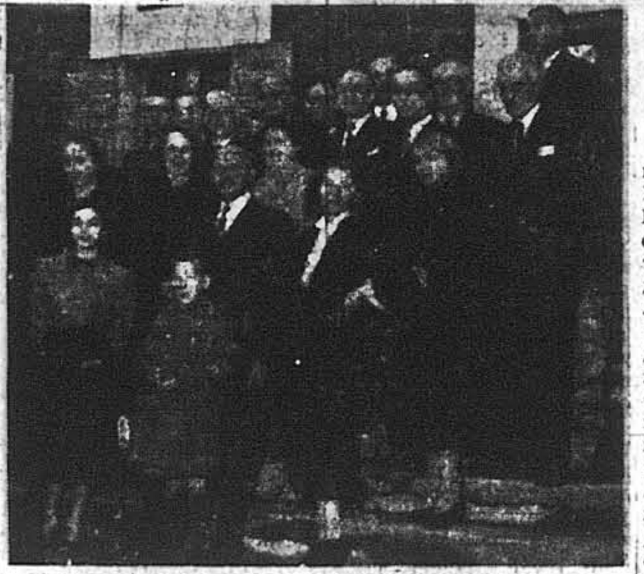
Перші два томи

З появою перших двох томів „ЕУ" було б цікаво провести порівняння й додати деякі статистичні дати у відношенні до першої української енциклопедії „УЗЕ". Через брак місця подаємо тільки кілька цифрових даних.

Два перші томи „Енциклопедії Українознавства" містять гасла літер А, Б, В, Г, Ґ, Д, Е, Є, З, до „Зер". На сторінках маємо близько 6,800 гасел. В „Українській Загальній Енциклопедії" на ці самі літери припадає 2,300 гасел розміром близько 120 сторінок друку. З тих 6,800 гасел припадає в середньому 6,000 на гасла меншого розміру, тобто від 2 до 15 рядків, 600 на більші розміром до 50 рядків, 200 на статті від 2-8 сторінок друку; найбільші статті такі: Галичина — 8 сторінок, Волинь — 7, Буковина — 4, Гуцульщина — 4, Дніпро — 8, Донецький басейн — 11, Донщина — 5½, Еміграція — 8, Закарпаття — 12, Зелений Клин — 12.

В двох перших томах „Енциклопедії Українознавства" вміщено 67 карт та діяграм і 860 ілюстрацій, насамперед портретів.

„УКРАЇНСЬКИЙ САРСЕЛЬ"

Працівники Українського Наукового Осередку в Сарселі і члени їхніх родин в 1956-му році.

Володимир Янів

З ЖИТТЯ І ПРАЦІ НТШ В ЕВРОПІ

Місяць березень — це для Наукового Товариства ім. Шевченка здавна спеціяльний місяць, — місяць роковин смерти й народин Патрона, відзначуваних, здебільша, Академіями чи науковими Сесіями. В НТШ у Европі затримався звичай відбувати в „березневі дні" Загальні Збори Т-ва, що змушує робити підсумки минулої праці та накреслювати пляни праці на майбутнє. В б. р., вправді, Загальних Зборів не буде, а це у зв'язку з дворічною каденцією урядування Виділу і в зв'язку з тим, що Збори відбулися минулого року. Все таки певні підсумки хочемо зробити й тепер, в „березневі дні", щоб поділитися нашими зауваженнями з ширшою громадськістю, зацікавленою ближче у розвитку нашого Т-ва. Насамперед подамо короткий перегляд праці за останні чотири роки, як ми його подавали на Загальних Зборах, а згодом доповнимо його новішими даними з останніх місяців.

Загальні Збори установ спонукують робити підсумки минулого та накреслювати пляни на майбутнє. Так і з нагоди Загальних Зборів Наукового Товариства ім. Шевченка в Европі, які відбулися 12 квітня м. р., хочемо подати короткий огляд праці за останні чотири роки.

Керівні органи Т-ва

Керівні органи НТШ були обрані на Загальних Зборах 27-го березня 1955 р. в наступному складі: А. — Виділ; голова — проф. д-р В. Кубійович; заступники — проф. О. Шульгин і проф. д-р О. Кульчицький; секретар — проф. д-р В. Янів; скарбник —П. Поліщук; вільні члени — проф. М. Глобенко, дир. М. Капуста, проф. д-р І. Мірчук і д-р А. Фіґоль. — Б. Зв'язкові Секцій: проф. д-р І. Мірчук від Історично-Філологічної Секції, проф. П. Зайцев від Філологічної, проф. д-р П. Шумовський від Математично-Природописно - Лікарської. — В. Контрольна Комісія: голова — інж. Д. Пісначевський, члени — о. канцлер М. Левенець і ред. О. Штуль.

За статутом ці органи мали урядувати два роки. Але невідрадні умови привели до продовження каденції. Головною причиною пересунення терміну Загальних Зборів був виїзд голови і фінансового референта Т-ва до ЗДА і Канади (1957-1958) для мобілізації фондів на діяльність НТШ, насамперед на видання „ЕУ". Згодом обидва названі виїздили з такою самою метою до Англії. Їхня відсутність зайняла майже три чверти року, і в той час важко було думати про підготову Загальних Зборів.

Членство

За звітний час НТШ мало поважні втрати в членстві, які спричинила смерть наступних дійсних членів: проф. д-ра В. Крупницького, проф. д-ра г. к. В. Щербаківського, члена Виділу і заступника Головного Редактора „ЕУ" — проф. М. Оглоблина-Глобенка, проф. д-ра Л. Сальвіні і — напередодні Загальних Зборів проф. д-ра Г. Коха. Із звичайних членів помер проф. д-р Лев Ребет.

За цей же час були іменовані нові дійсні члени, а саме в Історично-Філософічній Секції о. ректор д-р І. Назарко, ЧСВВ, і проф. О. Юрченко.

Таким способом, на день Загальних Зборів НТШ в Европі, 12 квітня 1959 р. нараховувало: 1 почесного члена, 38 дійсних членів (в тому числі 9 чужинців), 40 звичайних членів, 16 членів-прихильників, тобто разом фізичних членів 95. Крім цього було ще 9 правних членів (з категорії членів-прихильників).

Для зрозуміння умов праці треба сказати, що названі члени були розміщені у 12 країнах, а таке розпорошення членства мусіло утруднювати зв'язок, а тим самим нормальну працю. Звичайно, з морального боку таке об'єднання всіх українських наукових працівників у Европі мало величезне значення. Щоправда, більшість членів гуртувалася у трьох країнах: Німеччині (20 дійсних і 13 звичайних членів), Франції (8+13) і Італії (1 почесний, 5 дійсних і 4 звичайних); але тоді як природним осередком щодо кількости членства була Німеччина — провід Т-ва був у Франції (в зв'язку з мінімальним забезпеченням, яке становить власний будинок у Сарселі).

Іншою поважною перешкодою у праці було те, що і двох Секціях було дуже мало членів (у Філософічній — 7 в тому числі тільки два українці; у Математично-Природописно-Лікарській — 6, але розселених у 5 різних країнах!). Отже, проявлятися могла тільки Історично-Філософічна Секція.

Тільки на цьому тлі можна оцінювати працю НТШ в Европі, як цілости.

Організація праці

Важкі фінансові умови, як також велика розпорошеність членства, вимагали великої еластичности у діяльності, і відповідно до того побудовано й організацію праці. Загальні напрямні намічувано на засіданнях пленуму Виділу, яких було 11. Виконність запевняла Президія в складі голови, секретаря і скарбника. Для фінансових справ покликано окрему комісію, яку очолив д-р А. Фіґоль, що став фінансовим референтом НТШ. Для видавання „ЕУ"-2 створено насамперед окрему спілку між НТШ і в-вом „Молоде Життя", яку згодом перебудовано у напрямі перебрання Науковим Товариством повної відповідальности за видання. Врешті, члени Виділу, що постійно мешкали у Німеччині (проф. Мірчук і д-р Фіґоль) дбали про координацію праці Виділу з колеґами на терені праці Виділу. Тому що праця Президії була честигідна, а до ведення біжучих справ треба було по-

(Закінчення на стор 4-ій)

Атанас Фіґоль

ФІНАНСОВО-ТЕХНІЧНА СТОРІННА ВИДАННЯ „ЕНЦИКЛОПЕДІЇ УКРАЇНОЗНАВСТВА"

Головний редактор словникової частини „Енциклопедії Українознавства" проф. В. Кубійович поінформував у своїй статті про те, як твориться „ЕУ" по лінії редакційній. Ми бачимо, які великі об'єктивні труднощі лягли на шляху реалізації видання цього твору. На першому місці стоїть зростаючий брак відповідних людських сил, бо ґвардія старших науковців проріджується з року в рік, а нові молодші кадри поповнюються тільки вийнятково. Включення і тих рідних, наростаючих молодих сил натрапляє знов на черговy трудність — брак відповідних матеріяльних засобів. Цим заторкуємо „зворотний бік медалі" — сторінку фінансування „Енциклопедії Українознавства".

Д-р Атанас Фіґоль

Мало хто усвідомлює собі, що від появи перших зошитів „Енциклопедії Українознавства" в 1949 році по нинішній день фінансування „ЕУ" ніколи не було забезпечене будь-яким, хоч би й мінімальним, сталим бюджетом. Ми були здані на два джерела прибутків; передплати і фундації. Коли абстрагувати від відносно незначних дотацій позаукраїнських чинників (в 1955 р. Фундація Форда через Високого Комісаря для Скитальців за старанням ЗУАДК — 4,000 долярів і в 1957-60 рр. Міністерство для втікачів і пошкодованих війною в Бонні 11,000 НМ., тобто 2,650 дол.), то джерелом матеріяльного забезпечення „Енциклопедії Українознавства" є виключно українська діяспора в західньому світі.

Складність мобілізації фондів на „Енциклопедію Українознавства" серед української діяспори полягає, з одного боку, в дуже низькому рівні споживання друкованого слова взагалі, а такого роду книжки і такої ціни як „ЕУ" зокрема, — з другого боку, з браку розуміння серед нашої спільноти на еміграції потреби об'єднуючих починів і їхньої підтримки на найвищому щаблі організаційної побудови. Для ілюстрації кілька конкретних прикладів:

Наклад першої частини „ЕУ", що появилася в мінімальній кількості 3,000 примірників, потребував повних д е с я т ь років, щоб дійти до стану „на вичерпанні"; — п'ять років заходів передплат „ЕУ" 2 дає у висліді першу тисячу передплатників, при чому, очевидно, тільки деякий відсоток вплачує передплату в повній висоті.

З другого боку, відносно великі успіхи місцевих акцій стягають у висліді сотні тисяч і навіть мільйони долярів на іноді дуже вузькі, часово й територіяльно обмежені потреби — при рівночасному занепаді матеріяльної бази центральних установ, як, наприклад, постійний спадок національного податку й інших централізованих на всенаціональній базі фондів; — брак культурно-освітньої централі на зразок колишньої „Просвіти" на рідних землях, повінь дрібних, однак корисних, але не координованих будь-яким центральним пляном, акцій і індивідуальних чи групових збіркових починів і т. д.

Серед таких обставин для забезпечення редакційного і продукційного бюджету „ЕУ" (він має пересічно 15 тисяч долярів річно) ми мусіли створити не тільки дистрибутивну сітку кольпортерів „ЕУ", але й розбудувати також сітку „громадських комітетів допомоги виданню „ЕУ", що постали внаслідок двох поїздок фінансового референта і однієї головного редактора „ЕУ" по всіх більших українських скупченнях ЗДА, Канади й Великої Британії. Вислiди цих поїздок були подані детально до відома центральних установ і всіх місцевих комітетів дотичних країн.

Торговельно-технічна сторінка „ЕУ" лежить упродовж десятьох років в руках видавництва „Молоде Життя" в Мюнхені, що, як відомо, є власністю Союзу Українських Пластунів. Першу частину „ЕУ" видало в-во „Молоде Життя", мобілізуючи передусім передплати і тільки в обмеженому розмірі фундації (див. список в третьому томі „ЕУ" 1) при рівночасному звороті всіх редакційних коштів, що їх витратило НТШ.

Для видання „ЕУ"2 створено в 1955 р. торговельну спілку НТШ—„Молоде Життя", на базі 50% співучасти обох сторін. Умова передбачала приблизне закінчення праць в 1959 році. Як подає вміщений на іншому місці комунікат, Спілку НТШ—„Молоде Життя" для видання „ЕУ"2 розв'язано однозгідним рішенням обох сторін з 1-го січня 1959 р. Таку розв'язку передбачала умова спілки з 1955 року.

Розв'язання спілки НТШ—„МЖ" сталося з двох причин: поперше: життя виявило неможливість дотримання устійнених реченців, або передбачати будь-які нові терміни; „М. Ж." яке є чисто торговельним підприємством, не могло в'язатися з неокресленим ближче майбутнім.

Подруге: — фінансування „ЕУ" пейшло повністю в тягар усієї української спільноти насамперед на базі мобілізації фондів т. зв. фундацій „ЕУ"; тим самим бажаним було створити на місце дотеперішньої торговельної спілки один громадський чинник, відповідальний за громадський гріш, і цю фундацію перебрало на себе повністю НТШ в Европі.

Вищезгадана зміна ні в чому не змінює дальшої праці над реалізацією „ЕУ", бо як по лінії редакційній, так і по лінії фінансово-технічній, вони залишаються в руках тих самих осіб і тих самих установ (див. повідомлення НТШ і „М. Ж.", вміщене на іншому місці в цьому числі „Свободи"). Згадана зміна мала на меті — поруч вимоги реалізувати формальну точку торговельної умови — відповісти також фактичному стaнові речей, що його так виразно підкреслювали обидва представники НТШ і „МЖ" під час своїх зустрічей з українським громадянством в ЗДА і Канаді: „ЕУ" не є власністю ні НТШ, ні „МЖ", вона тепер є власністю всієї української спільноти поза залізною заслоною.

Що така формальна зміна не змінює по суті ні в чому тих величезних труднощів, які як по лінії редакції, так і по лінії фінансів ще лежать перед остаточним закінченням „ЕУ", не треба окремо доводити. Але ця зміна вводить одну конечну і дуже бажану ясність:

По лінії редакції: рівень „ЕУ" і час постачання матеріялів для виготовлення манускрипта залежить від суб'єктивних і об'єктивних спроможностей українських учених і фахівців на еміграції, від їхньої можливости включитися в працю редакції „ЕУ" і дати матеріяли на найвищому рівні.

По лінії фінансів: відповідальність за матеріяльне забезпечення видання „ЕУ" лежить на всій українській спільноті вільного світу.

З ЖИТТЯ І ПРАЦІ НТШ В ЕВРОПІ

(Закінчення зі стор. 3-тої)

стійної сили, створено пост директора канцелярії, яким спочатку був п. П. Поліщук, а по його виїзді на студії до Швайцарії (1956 р.) — дир. М. Капуста.

Ця організаційна структура Т-ва мала уможливити якнайвидатнішу наукову працю.

Наукова праця

Найважливішою ділянкою наукової праці було редагування „ЕУ", про що даємо окрему статтю. Але, поруч із редакційною працею, не занедбано ні конференційної діяльности, ні наукових публікацій.

Доповіді читалися на науковій конференції або на наукових сесіях. Наукову конференцію організовано одну, — вона була тематично пов'язана і була присвячена переслідуванню Церкви на Україні (це була 3-тя з черги наукова конференція НТШ і на ній прочитано 15 доповідей). Наукові сесії відбулися з нагоди Загальних Зборів НТШ, Шевченкових роковин у 1956 р., подвійного Франківського ювілею у 1956 р. тощо. Окремою академією вшановано пам'ять покійного проф. М. Оглоблина-Глобенка. Врешті треба згадати, що осібно читалися доповіді членів Іст.-Філософічної Секції (разом 7 доповідей), якою постійно опікується НТШ в Европі (тоді як Філологічний і Математично- Природописно-Лікарській Секціям патронує НТШ у ЗДА). Історично-Філософічна Секція організувала м. ін. обговорення найновішої книжки проф. О. Шульгина („Історія та життя"), при чому виступало 3 прелегенти.

Підсумовуючи, треба сказати, що 23 доповідачі прочитали разом на 13 сесіях 35 доповідей, при чому особливо цінно, що пощастило дістати доповіді з різних країн поселення: з Франції було 9 доповідей, із ЗДА — 6, з Німеччини — 5, з Канади — 2, з Бельгії — 1. Ще інший аспект може бути цікавий, а саме, що НТШ було насамперед форумом для своїх дійсних членів, бо з 23 доповідачів — 14 були дійсними членами НТШ, 5 — звичайними членами і тільки 4 виступало з-поза НТШ.

З публікацій з'явилися старанням НТШ у Европі три томи „Записок" НТШ, випуск просідінгсів Історично-Філософічної Секції та один том „Бібліотеки Українознавства". Коли зважити, що за звітний час вийшли також 10 перших зошитів „ЕУ"-2, то разом на конто видань треба записати 104 аркуші друку, або по 25¼ аркуша річно. Як на еміграційні умови, ця продукція не є низькою, зокрема, якщо порівнювати її з аналогічними цифрами з діяльности НТШ на Рідних Землях в часі між двома світовими війнами, коли нерідко річна продукція була нижчою від названої пересічі.

При публікаціях звернуто також увагу на те, щоб до співпраці притягнути авторів з різних осередків, чим Виділ НТШ чимало спричинився до збереження єдности Товариства. Так, якщо не рахувати близько 200 співробітників „ЕУ", що — як відомо — походять з усіх країн нашої діяспори, тоді у виданнях НТШ в Европі брало участь за звітний час 28 авторів, з чого 21 дійсних членів. Дві праці видано посмертно (В. Прокоповича та проф. М. Оглоблина-Глобенка). З інших 26 авторів 7 було із ЗДА, по 6 з Німеччини та Італії, 5 з Франції, 2 з Канади.

Підготований вже також повністю „Збірник" на пошану проф. З. Кузелі, який матиме приблизно 25 аркушів друку. Вже зложено 2 перші відділи „Збірника" з 31 причинками (біо-бібліографічна частина та праці Філологічної Секції з підвідділами етнографії та мовознавства; праці Історично - Філософічної Секції складаються).

З інших виявів наукової праці треба ще назвати:

а) досліди над українською еміграцією у Франції, проваджені проф. д-ром О. Кульницьким за допомогою французького центру для дослідів.

б) Організацію виставки української еміграційної книги в національній бібліотеці в Мадриді, яку зорганізував під патронатом НТШ д-р Д. Бучинський. З нагоди виставки з'явився її каталог (до 1,200 бібліографічних позицій), що є цінним довідником. Виставку відвідало близько 5,000 осіб.

в) Влаштування українського книжкового кіоску у Брюсселі під час світової виставки. Кіоск зорганізовано разом із в-вом „Пролог", а організацією займався д-р В. Маркусь.

•

Працю НТШ можна різно оцінювати. З погляду потреб української науки (чи у порівнянні з науковими установами державних народів) вона незначна. З погляду можливостей, тобто умов праці, вона велика. Звичайно, праця в звичайній мірі залежна ба навіть зумовлена, реальною допомогою суспільности. Чим більше зацікавлення суспільности, тим більші можуть бути наші досягнення. Але найважливіше, що збережено і в звітовому періоді рамки для праці українських науковців у вільному світі, не занедбано при тому найважливіших форм наукового вияву. А деякі почини є того роду, що вони відбиваються відгомоном на Рідних Землях, і приневолюють навіть режимові кола до певних поступок в ділянці культурної політики. І саме в цьому аспекті праця НТШ в Европі вповні себе виправдала. Тому зрозумілим є те призначення, яке НТШ у Европі здобуло собі серед нашої суспільности, а також у поважних чужинецьких наукових колах.

Загальні Збори — 12 квітня м. р. — не принесли поважніших змін у складі Виділу та Контрольної Комісії. І так, переобрано Голову, обидвох його заступників, секретаря, фінансового референта, всіх зв'язкових Секцій, обидвох представників з Німеччини і Голову Контрольної Комісії. Зміна зайшла тільки на пості скрабника, яким став о. канцл. М. Левенець, дотеперішній член Контрольної Комісії (якого заступив у ній інж. М. Маслов). Як нового вільного члена Виділу обрано інж. А. Жуковського.

Від часу Загальних Зборів НТШ у Европі мало дальші поважні втрати, а саме померли два визначні дійсні члени, д-р г. к. І. Борщак, проф. д-р Залозецький і востанньому, 4-го березня ц. р. помер перший заступник голови, проф. Ол. Шульгин.

З важливіших подій треба відзначити відзначення ювілею з нагоди сімдесятиліття сьогодні вже покійного проф. О. Я. Шульгина з Академією та спільною зустріччю громадянства із Ювілятом. Вшановано також пам'ять одного з найвизначніших і найбільше заслужених Членів НТШ, довголітнього Голову й Директора Іст.-Філос. Секції, проф. М. Грушевського, з нагоди 25-ліття його смерти. Поза тим праця розвивається нормально, згідно із накресленим пляном, при чому увага надалі зосереджується на Енциклопедії Українознавства.

Бібліотека НТШ Сарсель, найбільша бібліотека українознавства в Зах. Европі

Початки бібліотеки НТШ-Сарсель ідуть від приїзду групи науковців до Сарселю в 1951 році. Підставою її були книжки, що їх врятовано під кінець війни з бібліотек Українського Видавництва у Львові і в Кракові. Систематичну працю почато з 1955 р., коли виготовлено також каталог тогочасного стану для Конґресової Бібліотеки у Вашинґтоні.

Бібліотека спрямована виключно на збирання українознавчих творів українською і чужими мовами, пристосована насамперед до потреб редакції ЕУ. Зокрема, використовується всі можливості й нагоди поповнити бібліотеку творами членів НТШ — Грушевського, Франка, Драгоманова... як також можливо всіми виданнями творів і праць Патрона Товариства і про нього, та давнішими виданнями Товариства.

Стан книжок збільшується не тільки закупом, але й обміном дублетів та дарами окремих осіб, як бібліотека О. Панейка, проф. З. Кузелі та інших.

Нині налічує бібліотека НТШ в Сарселі понад вісім тисяч назв і, хоч дуже скромна, вона є тепер найбільшою бібліотекою українознавства в Західній Европі.

Тому було б дуже бажаним, щоб всі українські видавництва й всі видавці, більше, ніж донині (мимохідь кажучи, і в своєму власному, добре зрозумілому, інтересі), присилали бодай по одному „обов'язковому" примірникові своїх видань до бібліотеки НТШ в Сарселі.

Societe Scientifique Sevcenko
27, rue des Bauves,
Sarcelles (S. & O.)
France

УКРАЇНА І РОСІЙСЬКИЙ ІМПЕРІЯЛІЗМ В ТВОРЧОСТІ ШЕВЧЕНКА

(Закінчення зі стор. 2-ої)

ба нашої прекрасної, багатої землі, Москва виявилась найтяжчим і найгрізнішим ворогом українського народу. Багато прокотилось наїздників по цій землі „при битій дорозі", усі вони робили те, що звичайно роблять наїздники — грабили, плюндрували, палили міста і села, убивали людей, гнобили народ, але Москва усіх їх перевищила бо

....москалі і світ божий
в путо закували.
(Невольник)

Бо Москва завоювала не тільки українську землю, вона теж пішла походом проти української душі, щоб її звихнути, знечулити, отруїти. В широко закросному підбою України Москва повела наступ також на духове життя, на культуру українського народу.

Шевченко виступив в обороні української мови. Російський імперіялізм послуговувався різними засобами, щоб русифікувати завойовані території. Наступ ішов і сьогодні іде також в ділянці мови. Московські імперіялісти поставили собі за мету елімінувати українську мову, як культурний фактор, як зовнішню ознаку окремішности українського народу, щоб приспішити його русифікацію. Шевченко вважає, що вживання рідної мови — не лише невід'ємне право, а в умовах русифікаційного наступу Москви — також святий обов'язок кожного українця, бо це один з виявів опору російському імперіялізмові. Він бичує тих безхребетних земляків, що пережерті розкладовою московською пропагандою, цураються рідної мови і між собою

По-московськи так і чешуть,
Сміються та лають
Батьків своїх що змалечку
Цвенькать не навчили...

Для Шевченка є самозрозумілим, що на Україні панівною мовою має бути українська мова! Це ганебне явище, щоб українці між собою розмовляли московською мовою. Таким обмосковленим землячкам, що нехтують свою рідною мовою, Шевченко дає знамениту лекцію в „Сні". Коли вони дивуються, що Шевченко не знає московської мови (бо не говорить з ними по-московськи), відповідає їм гордо: „ Ба ні, кажу, говорить вмію, та не хочу". Ця лекція не втратила своєї актуальности й сьогодні, бо й сьогоднішня українська дійсність аж кишить від таких землячків що цураються мови власного народу.

Нема сумніву, що в світлі усіх цих фактів, Шевченко із совєтського становища найбільший „контрреволюціонер", якого тільки видала Україна. Немає в нього нічогісінько, що могло би морально підтримати імперіялістичну політику Москви щодо України, є тільки засудження цієї політики. Логічно, його Москва повинна б заборонити, з такими „контрреволюційними" думками для Шевченка немає місця в сьогоднішній дійсності. Нема теж найменшого сумніву, що коли б Шевченко жив і так писав сьогодні, його спіткала б доля Чупринки, Косинки, Влизька і багатьох інших, менш „контрреволюційних" українських письменників, ніж Шевченко... Коли все ж таки сьогоднішні правителі України дозволяють і навіть організують культ Шевченка, то роблять це з необхідности. Шевченко за-великий, щоб його заборонити, як це зроблено з іншими українськими письменниками. Шевченко живе в серцях українського народу. Треба б наперед вирвати серце українському народові, треба б наперед знищити його, щоб могти разом з ним поховати Шевченка. А покищо Москва мусить толерувати Шевченка; ба, що більше, вона використовує його для своїх негідних цілей. З мертвими можна робити все. І Шевченка фальшують, вивертають, нагинають до „всесоюзної" політики, замовчують у нього що суттєве і шукають того, чого немає, коротше кажучи, профанують. Так „поважають" сьогодні Шевченка в Совєтах.

•

Російський імперіялізм, як це показав Шевченко, є головним ворогом українського народу, є головною перешкодою на його шляху до волі й державности. Шевченко своїм життям дав приклад стійкого борця проти російського імперіялізму. Він довів, що тільки на руїнах російського імперіялізму може вирости воля України.

До передплатників і прихильників видання Енциклопедії Українознавства

Повідомляємо, що в квітні 1959 р. вийшов десятий зошит другої, словникової, частини Енциклопедії Українознавства. Цим закінчено друк д р у г о г о тому „ЕУ"-2.

Поява цього тому запізнилась, порівняно з нашими попередніми заповідженнями, більш як на півроку. Великі редакційні трудності й конечність перебудови видавничо-технічного апарату спричинили це запізнення. Спільним рішенням Наукового Товариства ім Шевченка й Видавництва „Молоде Життя" перестала діяти з 1 січня 1959 р. „Спілка НТШ-МЖ для видання „ЕУ"-2". Дальше видання „ЕУ" як по лінії редакційній, так і по лінії фінансово-технічній перебрало на себе повністю і виключно НТШ в Европі. В-во „Молоде Життя" залишається віднині тільки як формальне видавництво-фірмант назовні.

Новобраний в квітні 1959 р. на Загальних Зборах Виділ НТШ в Европі покликав на місце дотеперішньої Екзекутиви Спілки НТШ-МЖ окрему комісію для дальшого ведення справ „ЕУ"-2 в/складі: о. канцлер М. Левенець (голова), проф. д-р В. Янів (секретар), проф. д-р В. Кубійович (редакційні справи), д-р А. Фіґоль (фінансові справи), пп. М. Капуста і П. Поліщук (члени).

Праці над появою чергового т р е т ь о г о тому „ЕУ"-2 в повному ході: одинадцятий і дванадцятий зошит розіслано вже в січні 1960 р.; зошит тринадцятий в ломці. Це доводить, що ми досягли *половини* задуманого діла, яке з первісно плянованих ч о т и р ь о х томів виросло в процесі праці до п' я т ь о х томів.

Перший і другий том „ЕУ"-2 розіслано минулого року всім передплатникам порученою поштою (рекламації таких посилок можливі впродовж одного року від дати висилки).

Прохаючи наших прихильників вибачення за всі наші запізнення і зрозуміння для наших труднощів, сподіваємося дальшої підтримки наших починань і просимо в усіх справах „ЕУ"-2 звертатися на адресу нашого Товариства:

Societe Scientifique Sevcenko, 27, rue des Bauves, Sarcelles (S. & O.), France.

Сарсель, лютий 1960 р.

За Наукове Товариство ім. Шевченка в Европі:

проф. д-р В. Янів, секр.,
проф. д-р В. Кубійович, голова,
о. канцл. М. Левенець, голова Комісії для видання „ЕУ"-2.

За Видавн. „Молоде Життя":
д-р А. Фіґоль
сот. В. Козак.

● **Проблема перенаселення Індії**, що грозить цій країні небезпекою голоду та заломанням її господарських плянів, стала така гостра, що уряд став на шлях одвертому сприянню контролі народин. До кінця 1961 рокуроку мають державним коштом збудувати 2,500 клінік, присвячених спеціяльно цій цілі. Від березня 1958 до березня 1959 р. населення Індії зросло на 8 мільйонів осіб.

Погруддя Тараса Шевченка на пам'ятнику на Союзівці, оселі УНСоюзу, у виконанні Ол. Архипенка.

НАУКОВЕ ТОВАРИСТВО ІМ. ШЕВЧЕНКА В ЗДА ТА ЙОГО ДІЯЛЬНІСТЬ

(Закінчення зі стор. 2-ої)

тості нас самих. Над цими проблемами роздумують і Головна Рада НТШ і Управа нашого Американського НТШ, роздумують і допомагають в цьому і всі його члени та ті наші організації, що стоять у постійному контакті з НТШ та його працею. І сьогодні разом з ними ми дозволяємо собі подати коротке звідомлення з нашої діяльности в 1959 році та накреслити наші найважливіші пляни на цей рік.

„Мазепинський рік" 1959 започаткувало і організувало НТШ разом із окремим Ювілейним комітетом ЮКОМА, під проводом свого дійсного члена-проф. д-ра Вол. Січинського. Чотири наукові конференції, присвячені великому гетьманові Іванові Мазепі, з того одна на оселі УНСоюзу „Союзівці" в Кергонксоні, друга в містечку „Мазепа" в Міннесоті, разом із великою маніфестацією цілого міста та святочним врученням Мазепинської медалі і грамоти НТШ для посадника міста, третя для американців у Колумбійському університеті, а далі н а у к о в і конференції, присвячені 300-річчю битви під Конотопом, пам'яті замордованих большевиками українських учених, чотири наукові конференції присвячені почесним членам НТШ: Михайлові Грушевському, Юріві Федьковичеві, Степанові Смаль-Стоцькому і Богданові Лепкому, три наукові конференції наших молодих науковців з їхніми 27-ма доповідями, дві пленарні наукові конференції Математ.-Природописно-Лікарської С е к ц і ї пленарна конференція присвячена 125-річчю Київського університету, ціла низка засідань Секцій і Комісій з окремими доповідями та врешті випуск друком 8-ох чисел „Доповідей" — це чималий вклад у духову скарбницю нашої культури, що його дало Американське НТШ впродовж одного останнього року. Образ цей зовсім неповний, бо в ньому немає тут усіх наукових дослідів наших членів і тих праць, що вони їх або вмістили в окремих американських наукових виданнях або й надалі зберігають їх у своїх приватних архівах. Ці останні здебільша суто українознавчі наукові розвідки чи монографії, на яких немає ані відповідних фондів, ані фундаторів, хоч поява їх друком для нашої справи є пекучою конечністю.

Вартість всього того доробку і тих досягнень, що їх має сьогодні на своєму конті Наукове Т-во ім. Шевченка в ЗДА, ще більша, коли взяти до уваги умовини, в яких працює і ця наша найстарша наукова установа і її члени, що, незалежно від того, чи працюють вони, як професори, викладачі або бібліотекарі американських університетів, чи як канцелярійні або бюрові робітники, всі вони жертвують рештки свого часу і своїх сил для своєї рідної науки. Тим більше признання належиться нашому НТШ, що воно сьогодні, так само, як і 85 років тому, стоїть твердо і стоятиме далі на передрішенських позиціях свого Патрона і далі старатиметься репрезентувати українську вільну науку і ні від кого незалежну науку так, як бажав собі того Шевченко. Але й ми, як культурна спільнота, мусимо здати собі також ясно справу з наших зобов'язань до української науки, до її ролі і завдань та моральної і фінансової незалежности, бо, як наш Патрон каже: „Коли хочеш грошей та ще й слави, того дива, співай про „Матрьошу" про „Парашу, радость нашу"... Це мусять робити наші поневолені брати-українські вчені на рідних землях, що не мають ані свободи слова, ані навіть свободи думки. Перед українською наукою у вільному світі стоїть подвійне завдання: виявити перед чужинецьким науковим світом нашу інтелектуальну силу та зорганізувати ввесь наш духовий потенціял для якнайбільшої наукової продукції, зокрема в тих царинах нашого духового життя, що їх від початку нищить Москва. Не забуваймо, що виповнення цієї прогалини жде від нас і рідна наука, і наше майбутнє. Це наша природня вимога і наше основне завдання супроти Батьківщини. Відповідно до цієї вимоги Наукове Т-во ім. Шевченка складає свої щорічні пляни і проєкти своєї дальшої праці.

На 1960 рік наше НТШ заплянувало вже 9 окремих наукових конференцій, присвячених і окремим науковим дослідам наших членів, і визначним українським письменникам, вченим, культурним діячам, передусім тим, що їх викреслила московська цензура з нашого національного реєстру. Окрему увагу задумано віддати в цьому році нашому почесному і дійсному членові - Великому Митрополитові Кир Андреєві, присвятивши йому в пошану місяць травень 1960 року на наукові конференції і засідання в усіх наших „Осередках Праці" ЗДА і Канади. Зараз на початку червня ц. р. плянується також поширена наукова конференція НТШ, присвячена другому нашому визначному дійсному членові і вченому, Митрополитові-мученикові Кир Йосифові, з нагоди його 70-річчя та одночасно 15-річчя його терпінь за свою рідну Церкву. Поруч того заплянувано також цілу низку нарад з представниками наших громадських установ для підготови Конґресу НТШ та ювілейних святкувань сторіччя смерти Тараса Шевченка. У зв'язку з цим задумує НТШ організувати вже з половини січня 1961 року окремі Сесії Конґресу НТШ, святочні засідання та окремі академії-концерти в честь нашого Патрона в усіх українських громадах в ЗДА. Плянується також випустити до початку 1961 року два окремі Наукові збірники, присвячені — один Шевченкові з обсягу наших найновіших дослідів над його творчістю, і другий — присвячений станові української науки (в усіх галузях) під большевиками. Сподіваємося, що за допомогою всіх наших членів та всіх українських суспільних організацій, при піддержці всього нашого громадянства, вдасться нам вшанувати сторіччя смерти нашого Великого Пророка на терені ЗДА з такою величавістю, на яку він собі заслужив і яка йому від нас у вільному світі належиться.

СПІЛЬНИЙ ПРОТОКОЛ

Президії Наукового Товариства ім. Шевченка в Америці і Культурної Комісії УНСоюзу в справі вшанування пам'яті їх Патрона Тараса Шевченка в 100-річчя смерти к 1961 році

Президія Наукового Товариства ім. Шевченка і представники Культурної Комісії Українського Народного Союзу відбули 29-го січня цього року в головній канцелярії Українського Народного Союзу в Джерзі Сіті, Н. Дж. спільні наради в справі належного вшанування пам'яті їх Патрона Тараса Шевченка в 100-річчя його смерти, яке припадає в 1961 році, і в результаті цих нарад винесли такі постанови:

(1) З'єднати свої сили й можливості і докласти всіх зусиль для найдостойнішого і найтривкішого вшанування пам'яті свого Патрона Тараса Шевченка в 100-річчя його смерти в 1961-му році на терені і в рямках їх діяльности.

(2) З цією метою вжити заходів, щоб 1961-ий рік був проголошений для всіх українців у вільному світі ШЕВЧЕНКІВСЬКИМ РОКОМ.

(3) Приєднатись і піддержати кожну добру ініціятиву, що матиме ту саму мету: вшанування пам'яті Тараса Шевченка в 100-річчя його смерти.

(4) Приготовити, видати й поширити спільно популярно-науковий Шевченківський Альманах, редакційно-організаційну підготову якого вже почала Редакція „Свободи".

(5) Приготовити, видати й поширити спільно для найширшого суспільного вжитку, зокрема для молоді, збірку Шевченкових поезій в українському оригіналі і в англійському перекладі.

(6) У межах своїх можливостей і компетенцій докласти всіх зусиль для скликання і переведення заплянованого на Шевченківський 1961-ий рік світового з'їзду вільних українських науковців.

(7) Докласти всіх зусиль і використати, у межах своїх можливостей, усі обставини і засоби для популяризації імени Шевченка та його ідей в міжнародному, зокрема англомовному, світі.

(8) Докласти всіх зусиль у допомозі здійснення заініційованої УНСоюзом ідеї побудови пам'ятника Тарасові Шевченкові у Вашингтоні.

(9) Використати всі свої наукові і організаційні можливості для допомоги Українським Громадам у влаштуванні Шевченківських імпрез на найвищому в межах можливостей культурно-мистецькому рівні.

Джерзі Сіті, Н. Дж., 29-го січня 1960 року.

ЗА ПРЕЗИДІЮ НТШ В АМЕРИЦІ:	ЗА КУЛЬТУРНУ КОМІСІЮ УНС:
Проф. д-р Роман Смаль-Стоцький, голова	Дмитро Галичин, голова
Проф. д-р Василь Стецюк, секретар	Антін Драган, секретар

СПРАВА ШЕВЧЕНКІВСЬКОЇ ПОШТОВОЇ МАРКИ

Мова про американську поштову марку з портретом Шевченка для відзначення століття смерти Поета.

Шевченко, як найбільший український поет, борець за свободу народів, як трибун демократії і гуманізму, що всією силою генія ненавидів тиранію, деспотизм і поневолення, заслуговує на те, щоб його в Америці відповідно вшанували. Тим більш, що Шевченко понад сто років тому ідеалізував Америку з її свободою і законами.

Що зроблено вже для здійснення цієї ідеї?

Дня 8 лютого до Поштового Уряду у Вашингтоні я надіслав збірну петицію, яку підписало 448 американських громадян, з проханням видати марку з портретом Шевченка.

Разом з петицією надіслано також проєкт марки моєї композиції. Цей проєкт марки опубліковано в американській газеті "Cleveland Press" 3 лютого ц. р. Про цей проєкт марки і про Шевченка вміщена стаття Stephanie Mackay, яка дуже прихильно пише про вагу відзначення американцями сотої річниці смерти українського поета.

Ця стаття, як опінія американської преси, може також чимало заважити, коли буде вирішуватись справа. Василь Бабух, що взявся за збирання підписів у другій дільниці міста Клівленду, повідомив мене, що його збірку він думає закінчити за дві неділі і що він сподівається зібрати 800-1000 підписів, які сам надішле безпосередньо до Поштового Уряду.

В час, як збиралися підписи до згаданих петицій, Клівлендці висловили бажання, щоб акція поширилася на всю Америку і щоб цю акцію очолив УККА. Я звернувся в цій справі до УККА і мене повідомлено, що Екзекутива УККА вирішила вислати директиви, щоб усі Відділи збирали підписи під дотичні петиції і з місць надсилали їх до Поштового Уряду у Вашингтоні.

Від Поштового Уряду я одержав повідомлення, що поштову марку з Шевченком пошта може видати. Цю справу узалежнюється лише від нової Адміністрації, яка заступить сучасну після виборів. При цьому зазначається, що сучасна Адміністрація не може вирішувати і відповідати за справи, які мають бути полагоджені на другий рік. А видання марки мало б бути в другому році, бо століття смерти Шевченка припадає на 1961 рік.

Михайло Бабій

ПРО ПЕРЕБЕНДЮ

Перебендя на весіллі грає,
Перебендю — хто його не знає?

Він підійме голову сиду,
заспіває про вдовину біду:
— Одна нива давня, непоорана,
кличе в гості із під неба ворона,

щоб сідав низенько за долиною,
почорнів печаллю удовиною...

Смутку, смутку,
не вертай назад,
квітне вечір, як зелений сад!

Перебендя на весіллі грає,
Перебендю — хто його не знає?

Посідаймо біля нього ми,
де на струни падають громи,
ластівки на вилеті гарячому.
Весело старому і незрячому!

Бийте струни, горе-не-біда,
йди в танець, Яремо Галайда,

йти в танець, Оксано
із Вільшани,
скільки в тебе, старче,
тої шани?

Сядь на стіл і думу поведи,
пролилися зорі, як меди.

Перебендя на весіллі грає,
Перебендю — хто його не знає?

Він живе сто літ серед полів,
славить небо й хлопців-соколів.

АНДРІЙ МАЛИШКО

Літературний Конкурс СФУЖО

За ініціятивою президента м. Дітройту Марусі Бек створено при СФУЖО літературну нагороду. У виконанні цієї постанови проголошуємо оцим Літературний конкурс СФУЖО 1960 р.

Предметом конкурсу є сюжетне оповідання або новеля з довільною тематикою з нашого сучасного або минулого. Бажано було б у тих творах подавати теми, які цікавлять нашу молодь і зустріти в них цікаві жіночі характери.

На нагороду призначила фундаторка 200 дол., а саме по 100 дол. за два рівнорядні літературні твори.

Учасницями конкурсу можуть бути жінки-письменниці або всі, що хотіли б ними бути.

Твори розгляне й оцінить мистецьке жюрі, у склад якого входять — Галина Журба, Наталя Лівицька-Холодна і д-р Богдан Романенчук.

Терміном закінчення конкурсу є 31 березня 1960 р.

Нагороджені й відзначені твори будуть поміщені у журналах „Жіночий Світ" і „Наше Життя".

Надсилати конкурсові твори треба на адресу канцелярії СФУЖО: WFUWO, 909 N. Franklin St., Philadelphia 23, з допискою: для Комітету Літературноз Нагороди.

Комітет Літ. Нагороди при СФУЖО

Б. Кравців

ПИСЬМЕННИЦЬКИЙ ДОРОБОК І. СМОЛІЯ

(Доповідь на зустрічі з Автором і його книжкою в Літ.-Мист. Клюбі в Ню Йорку 4-го березня 1960 р.)

Іван Смолій народжений дня 14 серпня 1915 року на Бойківщині — в селі Михновець, Турчанського повіту — письменник уже із майже 25-річним стажем. Свої перші твори — поезії й оповідання він почав друкувати 1937 року у Львові, у львівських щоденниках „Новий час" і „Діло" і в літературно-мистецькому двотижневику „Назустріч". Надруковане тоді ж у „Ділі" його оповідання „Кар'єра будівничого" було згодом покладене в основу набагато ширшої новелі „Будівничий соняшного проспекту", яка увійшла до збірки „Манекени".

Першою друкованою книжкою Івана Смолія була п'єса „Життя на вазі", видана 1939 році у Львові у видавництві „Вежа". Цього ж 1939 року В-во „Батьківщина" почало було друкувати Смолієву повість „Гранатові історії", але ж друк цієї книжки був припинений внаслідок совєтської окупації Львова.

Події часу другої світової війни, бої й акції українського антинімецького й антисовєтського резистансу стали сюжетами більшости Смолієвих прозорих творів, повістей та оповідань, писаних уже після 1945 року і друкованих окремими виданнями чи збірками протягом останніх 15 років і в Західній Німеччині і в З'єдинених Державах Америки. Совєтська окупація західньо-українських земель стала сюжетом обидвох повістей Івана Смолія „Кордони падуть", надрукованої в серії Клюбу Приятелів Української Книжки у Вінніпеґу 1951 року і виданої тепер повісти „У зеленому Підгір'ї", як теж й оповідання „Чорний кіт", вміщеного у збірці „Дівчина з Вінниці". Події з часу німецької окупації України обрав Смолій темами своїх оповідань „Дівчина з Вінниці" і „Зелена Кладка" (обидва друковані у згаданій уже і виданій 1947 р. в Реґенсбурґу в Німеччині книжці „Дівчина з Вінниці"). Зв'язане з німецьким походом на Схід теж його оповідання „Останній бій", надруковане у збірці „Манекени", виданій 1957 р. в Буенос Айрес у В-ві Миколи Денисюка. Підсовєтську дійсність уже в абстрагуванні від воєнних подій, насвітлив Смолій у своїй п'єсі „Ніч над пшеничною землею", що була відзначена 1954 року на драматичному конкурсі ЗУАДК-у і що її потім автор переробив на велике оповідання п. н. „Зрада", друковане 1956 р. у підвалах „Свободи" і включене потім 1959 року до Смолієвої збірки оповідань тієї ж назви.

Проблеми українсько-польських взаємин ще до війни 1939 року, присвячене велике оповідання Смолія „Бандура" — про вродливу польку Льолю, в житті якої бандура стає причиною розриву між нею і її чоловіком українцем Яром Коржом і якій згодом, уже після смерти чоловіка, бандура забирає сина і робить його українцем.

Багато уваги присвячує Смолій і сучасним темам, зокрема еміграційній дійсності, даючи цікаві малюнки життєвих і психічних конфліктів вирваних із рідної землі селян і здеклясованих інтеліґентів, кинутих в американське великоміське середовище. До цієї катеґорії сюжетів належать оповідання Смолія „Влудний син" і „Жрець сліпої богині", обидва вміщені у збірці „Манекени".

Сюжети трьох останніх оповідань із усієї надрукованої досі прозової творчости Івана Смолія взяті із життя американських професіоналістів і мистців та з життя львівських злодіїв. Це друковані свого часу у „Свободі" оповідання „Будівничий Соняшного Проспекту" і „Манекени" в збірці тієї ж назви та „Правдивий артист" у збірці „Зрада".

Найкращі і з мистецького і з тематичного погляду обидві повісті Смолія „Кордони падуть" і „На зеленому Підгір'ї". В першій з них автор дає широку картину зустрічі і зудару двох розділених двома ворожими окупаціями на протязі 20 років українських світів в західньо-українському Львові. У другій, виданій тепер у В-ві „Свобода", представлена ця зустріч західніх і східніх українців на тлі і в умовах західньо-українського бойківського села. В одній і в другій повісті виведені цікаво і переконливо постаті українців, що не зважаючи на увесь тиск і перевихову, а то й терор комуністичного режиму, вміють себе знайти, зрозуміти і здобути внутрішню свободу. В цьому останньому наш письменник зумів дати справжню синтезу українського внутрішнього резистансу в умовах совєтської окупації, виявляючи те, що найсуттєвіше і найглибше для українства: вірність українській крові і землі, величну українську моральну окремішність і вищість над північними займанцями і над тими, що зрадивши рідні традиції, стали на службу окупантів. Ця внутрішня свобода дає силу Якимовичам і Чорненкам із повісти „Кордони падуть" іти назустріч тюремній долі із піднесеним чолом і з вірою, що вони її перетривають і переможуть. І визволившися з накинутого їй комуністичною системою страху і з гіпнотизуючого впливу совєтської дійсности героїня нової повісти Смолія „На зеленому Підгір'ї" Зіна Онищенко ступає на тернистий шлях совєтських тюрем і концтаборів рішучим, повним і легким кроком, пойнята уся „палахким щастям визволеної людини".

Внутрішня свобода, „палахке щастя визволеної людини" — це те, чого добивалися і добиваються своєю вірою, своїм запалом і своїм спротивом переслідувані і в'язнені українці в умовах тривалого підсовєтського терору. Як і якою ціною вони доходять до цього внутрішнього, духового визволення — показав по-мистецьки правдиво і вірно Іван Смолій у своїх повістях і в цьому його велика заслуга.

О. Кобець

З ЧУЖИНИ

Чужино, ти чужа чужино!
Хоч яка ти привітна й гостинна,
Та стужилося серце давно
За тим краєм, що звуть Україна ...

Там і небо синіше, як тут,
Там і зорі якісь золотіші ...
Там весною садки як цвітуть,
Так цвітуть же — стокрот запашніші!

Там хоч кригою скутий Дніпро,
Так весною ж і він розкується!
Звідти спів про Красу і Добро
На ввесь змучений світ розіллється.

Чужино, ти така чарівна!
Чужино, ти людяна й гостинна ...
Та нехай уже прийде Весна —
Розкується Дніпро й Україна!

Сігмаро

ЗЛОБОДЕННІ ВІДГУКИ

ПОРА

Не раз кажу собі: пора!
Пора закинути поези!
Чи мало в нас майстрів пера:
І тих модерних, і тверезих-
І тих, що давній музі в тон
Співають ще про давні айстри,
І тих, що в голосі — Платон,
А в жилах — пристрасні
[чугайстри?
І тих, що славлять листопад
І січня двадцять другу дату
І що-рядочок, що-стопа
Січуть у пень Москву прокляту?

А хто ж читає ці труди?
Складач сяк-так, коректор
[гірше,
Та ще хіба вряди-годи
Котрийсь із тих, що стружі
[вірші ...

А в небі сонця злат-леміш!
А онде дівчина з Полтави!
Чи це не краще, не миліш
За всі сонети, за октави?

ЛЯОС

Корею, В'єтнам рятували.
Тепер за Ляосом черга.
У світі — ялові ухвали,
В душі зневірений — нудьга.
А Хрущ спокійно тягне водку,
А хоче — чай, а хоче — квас,
А хоче — каву п'є солодку
І клпить собі з ухвал і з нас.
І все іде старим порядком.
Лишень у Ляосі не гладко,
Бо там знайшлись одчай-уми,
Що вірять ще у ліґи націй
(Отак, як вірили і ми
Під час тяжких пацифікацій)
І „СОС!" кричать. Та будь, що
[будь.
Чекає їх Корей фортуна:
Одні під долар попадуть,
А другі — в лапи Мав-Це-Туна.
А хто там далі на черзі?
Чия недоля на вазі?
Кого ділитимуть на-двоє?
Бутан? Чи Вірму? Чи обоє?

В. Барка

СРІБНА КНИЖКА

Недавно з'явилася збірка поезій І. Шуварської-Шумилович: „Співуче світло", в оформленні одного з наших видатних артистів-малярів, Л. Кузьми. Збірка, з технічного погляду, видана взірцево (друкарня „Свободи"). Видання уможливили М. і С. Чорні.

Сам психологічний „тон" і „узор" — важливіші в збірці, ніж навіть її свіжа модерністична поетика. Приклади:

„безкровні квіти,
ясніш від сонця, падають у
[ніч"
(„І я узрю ...")

„імла голубитиме камінь"
(ст. 13)

„... Збіжжя — на ланцюжках
[хрести;
зняло прозорі руки з коно-
[шинок сонце"
(ст. 15)

„і небо квіткою до вікон"
(там же)

„ти на моїх руках метелик у
[розкритих квітах"
(звернення до дитини в „Першому літі", ст. 20)

„твій усміх — жайворонок на
[світанку"
(ст. 24)

В збірці багато гарних винаходів образотворчости з вишуканою течією віршового мовлення, в піднесеному настрої, і також — зовсім особистий стрій поетичного (при деяких літературних впливах).

Часом стрічаються свідомі допусти „протизмислів" для ролі поетичного засобу, і „скісні" фігури в „ритмозборі". Буває нерівновага в реченнях і надмірна стисненість ритмічних періодів. Забагато навмисних еліпс (пропусків важливих елементів речення), при тому — з деякими неприродніми звучаннями від інструменталю, часто вживаного. Декотрі вислови стають блідими, в незгоді з модерністичною перфектністю сусідніх рядків. Однак рішуча перевага в збірці належить сильній стороні своєрідного таланту, а не випадковій слабості окремих висловів.

„Це — лірика оригінальна і складна, „рількіянська"; являє собою модерністичну романтику з перевагою новоімпресіоністичного письма, до якого приєднуються відсвіти символізму і сюрреалістичні складники.

Під враженням від прочитаного, напрошується вислів: срібна книжечка. Досить далека від „конвенційної" віршовости навіть із відступами і суперечностями проти неї, збірка має багато сердечного світла, чистого, як срібло, і введеного в гарну мелодію.

В ній повно тих ліричних суґестій, що складають вищу, суто духовну дійсність поетичного.

Приклад:

„І місто — вівтарем, де чашу
поставить ніч, щоб при-
[частивсь
дух, віддихом спокійним,
[кращий".

Враження величної врочистости настрою твориться і з самого видивного малюнку, і також з емоційного руху, збудженого і несеного в чудовій складності відносин між двома хвилями: ритміко-строфічною і синтаксично-інтонаційною, в рамках стислого вірша. Так викликано повів від найвищих джерел поетичности.

Ось приклад іншого ряду:

„Тулились маки в мовчанці
[святій"

Тут найдійсніша поезія в її абсолютній простоті — в порядках звичайної мови — обходиться без різко виражених структурних метафор (прямих-ґенітивних, чи „опосередених"), тільки з першоджерельною одухотвореністю стриманого і метафоричного вислову. Він віддає душевний стан, пов'язаний також з настроями в природі, і тому помножений виразністю і зворушливістю.

Якраз — дякуючи таким ліричним зворотам, відкриваються джерела надраціонального і мова стає дзеркалом їх течій, їх висвітів, повівів: здійснюється суто духовна виобразність лірики.

„Далечини забуду непритомні
[співи й літо
і світло, вечори що заливало
[з свічників,
і душу, що з моєю піснею
[здіймалась над садами,
і гріх, який торкнутись хри-
[зантем не смів"

„Долонею зеленою
підноситься з землі
щоб запалилось небо".

„в тюльпанових повіках сон".

„відкриє квітка душу".

В цих і численних інших висловах — патос відчування іншого, вищого життя: в самому житті довколишньому; скрізь вони ведуть до першоджерела, відкритого для „очей серця" і до тієї щирости і правди, яку знають діти і яку ми втратили.

І. Шуварська виросла на еміграції: серед німецького культурного оточення. Прийшовши до української літератури наче „ззовні", вона творчо сприйняла її і склала одну з найорганічніших збірок в нашій молодій поезії.

Секрет ліризму цієї збірки полягає не стільки в сполохах метафоричности, хоч і вони ідуть в гарному ладі і своїй модерній новості, скільки у надхненному стилі, як цілості, як формі внутрішнього життя твору. І також: в чудовому тоні віршової мови і святковості настрою.

Переважною кількістю, це— поезії добірні звучанням і будовою; в шляхетних інтонаціях ведені, часом, як твори мозаїста, що вибирає для фрагментарних малюнків — різноформні і різнобарвні камінці строфіки.

Настрій врочистий і побожний — в дусі християнського примирення. Лагідність. Просвітленість. Кроткість. Відповідно до всієї загальної піднесености, ніби в час раннього світанку, розвиток ліричного мотиву в кожному вірші відбувається здебільшого не в пляні побутово-виобразному, як і не в світоглядово-ідеографічному, але — згідно з „логікою" імпресії і почування, близькою до музики.

Тому і назва збірки — „Співуче світло" цілком виправдана.

КРАЇНА ЧАРІВ І КРАСИ

Є на світі одна сила, яка творить тривкі вартості, пам'ятники мистецтва. Це — туга. Скільки маловідомих людей зробила вона визначними мистцями, ставши їм творчим імпульсом і рушійною силою, розбурхавши у тайниках їх підсвідомости ненадійні сили і спрямувавши всю волю в одно русло.

Жив собі скромний тихий, освітній працівник, замкнений в собі любитель гуцульської природи. Колесо долі викинуло його, як тисячі інших, поза межі батьківщини, і нeждано туга, спалахнувши вогнем, розорала врожайну ниву, кинула буйний посів — і він став видатним і українським письменником. Це найкоротша історія творчости Ломацького.

В його художному варстаті постають щоразто нові твори, а кожний багатий етнографічним і мемуарним матеріялом, свіжий і оригінальний концепцією. І, хай це звучить парадоксально, свіжість і оригінальність його творчости лежить може якраз в античності тем і форм, в контрастовості до сучасної безчуттєвої, безуявної і на темпо зосередженої епохи.

Появилося оце в Парижі нове звено в гуцульськім циклі Ломацького: „Країна чарів і краси"* (Автор має ще два, до друку готових твори, на жаль, не знаходить видавця.)

Подрібна аналіза твору Ломацького переходить рамці статейки. Тож обмежуся до головних моментів.

Творчий діяпазон Ломацького відносно Гуцульщини тут можливо максимальний: він доторкує, мабуть, всього, що підходить під поняття Гуцульщини. Через сіру давнину сягає майже в будуче своїми натяками, подрібно описує гуцульський побут, матеріяльну культуру і духові надбання, начеркуючи, здебільшого в приказках і приспів'ях, практичну філософію життя, соціяльний і релігійний світогляд, де мішаються ще сильно християнські первні з поганськими залишками. Не поминає також т. зв. мертвої природи, живописні картини якої чергуються з життєвими етюдами в барвистий й узористий килим. (Нпр. опис розбурханої стихії в новелі „Повінь", або картини полонинської сніжної заметілі, не згадуючи вже про численні малюнки гуцульської природи в часі її розквіту.)

Дві перші, а особливо друга (Откуда пішла єсть Гуцульщина) новелі присвячені розясненню походження і початків гуцулів і опрокиненню гіпотез здебільша чужинецьких авторів про не-руське, чуже походження гуцулів. На основі обширного етнографічного матеріялу автор доказує, що гуцули — це вітка слов'янсько-руського племени, первісно осіла на причорноморських і наддунайських землях, а яка руслами рік Серету, Пруту, Черемошу і Дністра пройшла в недоступні Карпати і заселила нинішню Гуцульщину. Антропологічні відмінності гуцулів пояснює автор їх дальшою еволюцією серед специфічних гірських умовин.

Багато місця займають гуцульські злидні, як матеріяльна нужда („Голодний рік у горах"), безупинна боротьба з загрозливою природою, з чужинецьким визиском, хуліґанством і загарбництвом. Не менше уваги присвячено любовним темам, які не маловажне місце займають в житті палкого гуцула. Нарешті живо зображені різні обряди, звичаї, як сватання, весілля тощо.

Ломацький — типічний епік, його творчість сягає більше у широчінь, чим у глибину, начеркує деякі основні або маркантні риси численних персонажів стосовно своєї новелістичної форми, уникає всяких психологічних фінезій і детальних аналіз, зате в сумі дає можливо повний образ зображеного світу. Архаїчність форми, мабуть зумисне автором вибрана („повістування", брак зв'язких і плавних діялогів, відсутність імпресіоністичних настроїв), підчеркують гуцульський консерватизм і анахронізм і гармонізують добре з первобутністю і культурною назайманістю їх життя. Численні порівняння урізноманітнюють епічну однотонність і увиразнюють багатство поетичного і живописного хисту гуцулів.

Психологічно вірно схоплена тут гуцульська свободолюбність і нею обумовлена свобода, дарма, що вона часто межує із сваволею, спонукуючи гуцулів навіть до розбійництва, яке вважають за рід лицарського ремесла, за заступство людської, а часто божої справедливости.

Національна зрада чи релігійна апостазія серед гуцулів — рідкі явища і, як автор це зобразив у новелі „Татарські люди", погляди гуцулів щодо цього дуже пуританські і непримирмі. Тут існує прямо родова відповідальність, клеймо, а це більше клятьба зради, переходять, проти сучасного поняття справедливости, з покоління на покоління аж до загину роду. Нащадки зрадника, це — на погляд гуцулів, нещасні, безхарактерні, Богом прокляті сотворіння, яким призначена є загибіль.

Особливе місце займає в творі Ломацького (звідси, мабуть, наголовок твору) понадзмисловий, надприродний світ явищ, як, здається, невіддільна частина гуцульського світогляду.

Цей гуцульський романтизм, проявлений у безмежній фантастиці їх повір'їв, казок, переказів, забобонів, замовлювань, кориниться в поетичній і чутливій душі гуцула, є витвором його до загробних і взагалі до метафізичних проблем схильної уяви, а не штучним наростом. Очевидно, не без глибокого впливу на цей природний романтизм гуцула (порівняти б його тільки з яловою і малопоетичною уявою польського гураля!) залишилась буйна, більше первісна і стихійна природа гірська з її численними, для гуцула звичайним розумом нерозгаданими, явищами.

Велика дяка Ломацькому, що зумів чарівний світ по-мистецьки відтворити й увіковічнити.

Вол. Бедрій

* Країна чарів і краси. Нариси. Париж, 1959, ст. 320. В-во Українець.

Вячеслав Давиденко

СОВЄТСЬКІ ТИПИ В ПОВІСТІ І. СМОЛІЯ

Кажемо, що в повісті Івана Смолія „Зелене Підгір'я" зійшлися представники двох світів — з власним їм світорозумінням і всіма тими прикметами, що їх витворили дві кардинально відмінні соціяльно-політичні системи. Зійшлися два світи — дві моралі. Крім цього твору Смолія, я не знаю в нашій літературі книжок, в яких автори зводили б віч-на-віч „східняків" та „західняків" у такий спосіб, як звів він, і на тому тлі висновували й стверджували з таким успіхом органічність ідей соборности нашого народу. Треба йому признати, що зробив це він з притаманним йому почуттям міри, настільки тонко й делікатно, до того ж на одному тільки прикладі учительки Зіни, що неминучі, здавалося б, у такій матерії білі нитки ніде в повісті не разять ока.

Зайвим було б переповідати тут характеристики його персонажів. Для цього книжку треба уважно прочитати. Головне — чи вийшли у нього, письменника з західньо-українських земель, ці персонажі живими людьми?

Коли вже виділяти з книжки окремо групу совєтських громадян, то начальника прикордонного участка Аксакова і його зверхника Нахімова треба поставити окремо. Письменницька інтуїція в розкритті цих образів прислужилась авторові в меншій мірі, як у розкритті жіночих персонажів. Усі вони, безперечно, вихованці режиму, „луччі" його люди, і на всіх більше чи менше позначились його згубні впливи. Але Аксаков і його зверхник — до того ще й військові люди. Душі в них дошукуватися треба дуже глибоко. Військова дисципліна, точно визначені службові функції й неодмінна їх роля носіїв обов'язкової для всіх і вся комуністичної ідеології — все це не тільки в повісті Смолія, але й в правдивому житті, озвонює людину, вкладає її в готові, подібні до тисяч інших, форми. Тим то безперечним успіхом письменника є те, що на таких готових силуетах зумів він вирізьбити індивідуальності, позначити їх творчим мазком так, що вони напевно ввійдуть в пам'ять читача.

Тип старого царського жандарма чи кадрового армійського поручника всебічно і докладно описаний у російській дореволюційній ліберальствуючій літературі. Українських письменників ці типи цікавили мало. Дещо їх було у Коцюбинського, більше у Винниченка — як неминучі атрибути царського режиму. Типів совєтських армійських і поліційних офіцерів майже не зустрічаємо в нашій еміґраційній літературі. Натомість напродуковано і продукується їх у нескінченному сірому повторюванні в українській совєтській літературі.

Перед Смолієм, який, мабуть, не міг знати з особистого досвіду ні старого, ні нового „держиморди", стояло дуже трудне завдання змалювати цю опору совєтського режиму. Щоб відбігти від готової схеми, уникнути шаржу і карикатурности, він ускладнив тип Аксакова, обтяжив його біографію, зробив його сином ворожої совєтській владі кляси, і тим поставив перед можливістю зовнішніх і внутрішніх конфліктів. Але жадного сподіваного конфлікту при зустрічі з іншим світом, зокрема з священиком Савою, у роздвоєній психіці Аксакова не сталося. Що більше, защеплене в дитинстві, оте органічно вороже комунізмові, він використав — для комунізму. Таким чином кар'єризм, що є тепер чи не найбільш прикметною ознакою таких людей — переміг.

І в цьому, в створенні цього типа, письменник показав свою вправність і творчу передбачливість. Він зумів відштовхнутися від підсовуваних йому, вже готових розв'язок, „людей ржавих, залізних, з нерухомим мозком", здер з енкаведиста його випрасуваний мундир і показав його в натуральному вигляді.

В „Зеленому підгір'ї" постала перед Іваном Смолієм, очевидно, серед багатьох інших, також проблема мови його дійових осіб, інакше кажучи, він мусів вирішити, якою мовою мають говорити в його повісті москалі, совєтські військові старшини.

Справа, здавалося б, проста, а втім це була, а може й досі є для деяких наших письменників дуже болюча проблема. Розв'язувано проблему по-різному, і тому маємо специфічний воляпюк „малоросійських водевілів", калікувату мову деяких винниченківських типів, зумисні русизми Багряного. Маємо навіть двомовні твори — диволяди. Здавалося б, вихід з того дуже простий: письменник, знайомлячи читача з своїми героями, серед яких є чужинці чи змосковщені українці, повинен дати зрозуміти, що от такий і такий говорить не по-українськи, а по-російськи.

Ніде в „Зеленому підгір'ї" Смолій не вказує на те, що Аксаков і Нахімов — росіяни і говорять по-російськи. Але, вставляючи в їх мову тут і там характеристичні „да", „хорошо" та інші подібні слівця, він дає зрозуміти читачеві, що мова їх не просто занечищена, а таки російська.

Чи є це правильна розв'язка проблеми? Не знаю. Мені здається, не зовсім. Але спокуса для кожного письменника ужити саме цього способу розв'язки, мабуть, дуже велика.

Жіночих совєтських персонажів у повісті є три: молоденька вчителька Зіна і її дві старші товаришки. Письменник не вказує просто, але можна здогадуватись, що українка з-поміж них тільки одна — Зіна Онищенко.

Старші вчительки — скупо окреслена Поліна і Роза Абрамовна з бурхливою революційною минувшиною — типові сільські совєтські активістки, ота в совєтській пропагандивній діяльности сива кобилка, яка в останніх десятиліттях була головною „тягловою силою" у переведенні на селі всіх большевицьких „кампаній"—колективізації, розкуркулювання, депортацій. Ці активістки здебільша не були прямими виконавцями злочинів режиму, — вони не виганяли, може, селян з їх хат, не розстрілювали, вони — посередниці, співучасниці злочинів, інколи дорадниці в сільраді чи райвиконкомі.

У 1939 році на західньо-українських землях появилися люди цього типу, як довірені у нової влади особи, перевірені на місцях їх попередньої роботи. Вони, напевно, мали відповідні інструкції, як поводитися їм серед „визволених братів", і безкритично тих інструкцій додержували. Це була своєрідна група московських колябрантів, якщо йде про українського роду таких довірених людей, чи, інакше кажучи, московських „фольксдойчерів". Вони замикалися маленькими острівцями „своїх людей", зневажливо дивилися на місцевий народ та його інтеліґенцію, його культуру і традиції, або — шукали серед нього ворогів, „буржуазних націоналістів".

Ось таких типових двох совєтських учительок-активісток і представив Іван Смолій у повісті. Але головні персонажі не вони. Це — молоденька вчителька Зіна та її нова приятелька, підгірська сільська дівчина Галя — головні герої повісти, її окраса і цінність.

Зіна — комсомолка, дочка робітника, що згинув у боротьбі за перемогу комуністичної революції. Вона — поза її особистим чаром — пересічна українська дівчина, продукт свого часу, вихованка „октября". Таких Зін на Україні багато, напевно далеко більше, як Полін і Роз Абрамовен. І ось на ній, як на живому прикладі, потвердженому десятками тисяч прикладів з останньої війни, письменник показує, що все протилюдське, протихристиянське, що намагається защепити на молоді совєтський режим, у відповідних, сприятливих обставинах спливає намулом, обсипається сухою лускою, щоб відкривати наново живі людські душі. Зустрівшись з іншим світом, в результаті болісної внутрішньої еволюції, Зіна відродилась душею і вернулась до свого народу, єдиного народу на всіх українських землях, вернулась до Христа, від якого силкувались відірвати її „ржаві люди з нерухомим мозком". „Вона виходила на широкий шлях, пише Смолій, що його протоптали вже мільйони людей і ще мільйони верстатимуть у гарячому бажанні знайти істину..." Скинувши пута червоного диявола, Зіна втратила страх, що вічно супроводить совєтську людину. Її визволена душа кинула виклик світовому злу. Її піднесена голова не схилиться вже ні перед ким у покорі.

Може згинула молоденька вчителька опісля десь на Сибіру, у виховно-поправному, як тепер називають, комуністичному таборі смерти, може витримала й працює десь на Дніпропетровщині чи Полтавщині. Це байдуже: Зіна — збірний образ, прекрасний образ, який, безперечно, знайде собі тривке місце в нашій новітній літературі.

Іванові Смолієві, який ніколи не був на Східній Україні, пощастило зробити те, чого досі ще не зробили наші письменники. Очевидно, і тут у пригоді стала йому письменницька інтуїція, — оте щось, що не має означення в нашому змеханізованому світі.

УКРАЇНСЬКИЙ РЕЛІГІЙНИЙ І КУЛЬТУРНО-НАУКОВИЙ ОСЕРЕДОК У СТЕМФОРДІ

У травні 1959 року Стемфордська Епархія з Єрархами, Духовенством і вірними вшанувала окремим святкуванням Екселенцію Високопреосвященного Митрополита Кир Константина Богачевського з нагоди 50-ліття священства. Високодостойний Ювілят відслужив Божественну Літургію в прокатедрі св. Володимира в асисті численного Духовенства і вірних, а відтак взяв участь в концерті, який на честь Високопреосвященного Ювілята влаштували наші українські католицькі школи: семінаристи Колегії і Вищої Школи св. Василія і Дівоча Академія Покрова Матери Божої зі Стемфорду. — На фотознімці, ч. 1: ВПреосв. Митрополит Кир Константин в часі Божественної Літургії в прокатедрі св. Володимира в Стемфорді. Ч. 2: Учасники концерту у шкільній авдиторії св. Василія. Сидять в першому ряді: Всесвітл. Протоархимандрит о. Павло Миськів ЧСВВ з Риму, Преосв. Кир Платон Корниляк, Екзарх Українців Католиків в Німеччині, ВПреосв. Митрополит Кир Константин Богачевський — Ювілят, Преосв. Кир Амврозій, Єпископ Стемфорду, і Преосв. Кир Йосиф Шмондюк, Єпископ-Помічник. Ч 3: Преосв. Кир Амврозій з новопосвяченим о. Степаном Пінчаком Ч.Бр.М. і дияконом Теодором Гуманицьким. Ч. 4: Виступ оркестри Вищої Школи св. Василія під управою Впр. о. монс. Н. Бабака. Ч. 5: Хор студенток Дівочої Академії Покрова Матери Божої в Стемфорді, що в часі ювілейного концерту, під управою сестри місіонарки Покрова Матери Божої дуже справно вив'язався в церковно-народних піснях. Ч. 6: Хор Колегії св. Василія.

Вже від самого початку існування Стемфорду, як виховного осередку, себто від 1933 року, його роля з кожним роком більшала і поширювалась. Сама школа з кожним роком поповнювалась учнями і тим самим зв'язувала зі Стемфордом щораз більший круг наших людей. Тим осередком були заінтересовані самі студенти, їхні батьки і дальша родина, а згодом й ціла наша американська спільнота, яка у виховному нашому доробку вбачала скріплення наших позицій не лише релігійних, але й загальнонародних. Чим більше число наших освічених людей із свідомістю свого релігійного і національного „я" — тим наша позиція сильніша. Це самозрозуміла істина. А в нашому випадку це тим більше, бо це інституція, де вперпну чергу виховуються кандидати на священиків.

Оцей осередок прибрав на вартості й силі, коли до першої заснованої в 1933 році виховної інституції - гайскулу прийшов вищий ступінь школи, а саме коледж св. Василя Великого, оснований 1939 році.

Дальшим скріпленням оцього осередку є, без сумніву, факт замешкання в ньому від 1943 року Преосв. Кир Амврозія Сенишина. З приходом Кир Амврозія до Стемфорду це мало колись знане для наших людей містечко в стейті Конектикат стає чимраз голосніше. В ньому відбуваються різні імпрези, з'їзди іт. п. Коротко кажучи, життя Стемфордського осередку стає невід'ємною частиною життя української спільноти в Америці.

Тут за ініціятивою Кир Константина Богачевського і Кир Амврозія Сенишина постає Українське Католицьке Жіноче Згромадження під Покровою Божої Матері (1943) та Дівоча Академія (1944), яку саме ці сестри провадять по нинішній день!

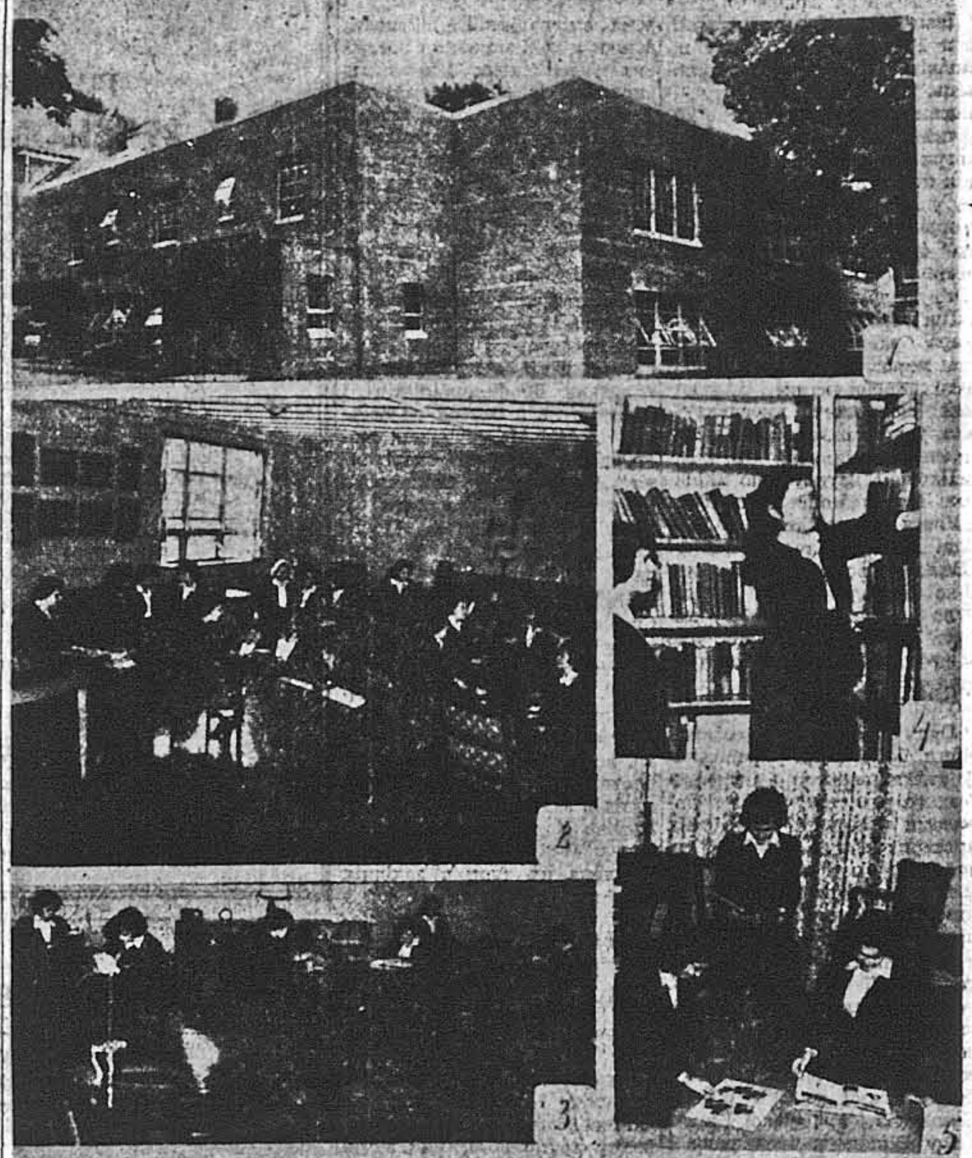
Чисельний зріст нашої спільноти на американській землі з приїздом нової іміграції, до чого у відповідній мірі причинився Український Допомоговий Комітет з осідком у Стемфорді під проводом Кир Амврозія, зробив Стемфордський осередок знаним майже всім українцям на земній кулі. Збільшення числа наших людей у ЗДА і прихильність до нашого народу Апостольської Столиці дали нам у висліді нову Дієцезію у формі спершу Екзархату з осідком у Стемфорді (в році 1956), а зі створенням Митрополії в році 1958, піднесення Стемфордського Екзархату до гідности Епархії. Ясна річ, що ці зміни дали імпульс до нового життя в цьому нашому релігійному і культурно-науковому осередку. Хоч територіяльно, формально церковна юрисдикція нашого Єрарха обмежується стейтом Ню Йорк та стейтами Нової Англії, діяльність гайскулу, коледжа і дівочої академії впливають на цілість нашого релігійно-народного життя. Поминаючи вже те, що голос Стемфордського Владики у релігійно-національних справах має свою питому вагу, як от наприклад голос Владики Кир Амврозія з приводу Тижня Поневолених Народів, Року Скитальців чи інших нагод.

Все це в сумі є нашим загальнонародним надбанням, бо такого роду організація як Церква і всі з нею пов'язані інституції є і будуть остоєю нашого збірного життя на новому місці нашого поселення — прибраній нашій Батьківщині, якою для нас стала вільна земля Вашингтона.

Отже варто, щоб наше суспільство було поінформоване про життя, успіхи, працю та потреби тих осередків, що є нашим спільним добром.

Саме для кращого інформування нашого загалу про ці спільні наші досягнення подаємо і будемо час від часу подавати вістки з життя, діяльности, успіхів та потреб нашого релігійного і культурно-науковому осередку в Стемфорді.

В. Л.

На фотознімці ч. 1: гуртожиток для студенток Академії Покрова Матери Божої. Ч. 2: Рекреаційна заля, де для студенток є різні прилади до розваги, включно з телевізією. Студентки, які на неділю остаються в академії, дістають дозвіл піти до кіна на огляд фільму, апробованого Комісією пристойности. Ч. 3: Студійна заля. Ч. 4 і 5: Наука в бібліотеці.

ЖИТТЯ СТУДЕНТОК У ДІВОЧІЙ АКАДЕМІЇ В СТЕМФОРДІ

Студентки приміщені в гарному, новозбудованому, безпечному від вогню модерному будинку, де мають змогу вчитися, культурно забавлятися та відпочивати. Все зроблено, щоб дати їм можливість розвинутися на добрих членкинь своєї Церкви, зберегти багату спадщину своїх предків і в житті стати добрими католицькими жінками, свідомими своїх релігійних і суспільних обов'язків. Попри звичайні шкільні зайняття приписані програмою навчання в школі, вони дістають ще додаткові інструкції у варенні, вишиванні, у народних танцях, співанні народних і церковних пісень, грі на фортепіяні, сольоспіві та диригентурі.

Щоденна нагода бути на Службі Божій і часте приймання св. Тайн скріплює їх духово і фізично. Участь в молебнах, відмовлюванні вервиці та участь в інших релігійних практиках дає змогу в здоровому дусі формувати світогляд та характер молодих дівчат.

Наука та виклади в школі тривають, за прийнятим в Америці звичаєм, п'ять днів на тиждень. Субота і неділя вільні. Студентки Академії Покрова Матери Божої в Стемфорді мають дозвіл наприкінці тижня виїжджати додому, щоб в суботу і неділю бути зі своїми рідними й товаришками. Студентки з дальших околиць і міст виїжджають рідше з огляду на великі кошти подорожі.

На фотознімці ч. 1 і 2: Редакційний гурток шкільної газетки „Інформатор" при праці. Ч. 3: Студентки з третього року („джуніор") під керівництвом сестри Йосифи П.М.Б. роблять хемічні досліди в ляборатор. Ч. 4: Українські народні танці, виведені студентками Дівочої Академії в присутності батьків, гостей та вчителів 29-го травня 1959 року.

Проєкт Колегії св. Василія в Стемфорді

На фотознімці під ч. 1: дівочий хор Академії П.М.Б., що по-мистецьки відспівав Службу Божу і брав участь в промоції студенток-абітурієнток 6-го червня 1959 року в Академії П.М.Б. при вулиці 111 Норт Стріт, в Стемфорді, дві милі від української католицької Семінарії св. Василія. Ч. 2: Абітурієнтки в числі 22 приймають св. Причастя в часі Божественної Літургії, яку служить о. проф. Петро Федорчук з Колегії св. Василія. Ч. 3: Студентки Академії влаштували програму для розваги всієї Академії. Ч. 4: Церемонія промоції 22 абітурієнток. Преосв. Кир Амврозій роздав дипломи. Ч. 5: Символічне передання світла науки старшими студентками молодшим. Ч. 6: Шкільна Рада Студенток Дівочої Академії, яка допомагає у влаштуванні різних імпрез.

Сорок другі роковини Крут і п'ятиліття УСГ ім. д-ра Луки Мишуги

29 січня 1960 Українська Студентська Громада ім. д-ра Луки Мишуги при Сиракюзькому університеті святочно вшанувала пом'ять крутянських героїв-студентів і свого Патрона д-ра Луки Мишуги. Рано о годині восьмій, о. Богдан Смик, парох церкви св. Володимира в Ютиці відправив в церкві св. Івана Хрестителя в Сиракюзах поминальну Службу Божу і Панахиду в присутності студентів, їх родичів і громадян.

27 січня управа УСГ була на авдієнції в Сити Гол і просила мейора, щоб проголосив день 29 січня „Днем Українського Студента". Мейор видав слідуючу проклямацію:

„Тому, що день 29 січня 1960 є днем 42 Роковин пропам'ятної, геройської Битви під Крутами і традиційним святом українських студентів героїв, що з любови до своєї держави жертвували життя для волі і забезпеки батьківщини.

„Тому, що студенти українського походження в американських університетах і коледжах вшановують як всевічне джерело посвяти теперішньої і будучої ґенерації Духа Крут, це є духа любови високої освіти, академічної волі, і готовість боронити його з посвятою, з мужністю та впертістю без огляду на перевагу.

„Тому, американська студіююча молодь святкуючи П'яті Роковинви своєї громади при університеті в Сиракюз, складає поклін і присягає, що і набудуче буде держати високо смолоскип героїв Крут.

„І, тому, я — Антоні Геннінґер — мейор міста Сиракюз оголошую день 29 січня 1960 „Днем Українського Студента" і закликаю наших громадян, щоб разом з українськими студентами змагали і молилися, щоб Крутянські Студентські Герої не намарно віддали своє життя і щоб вічний дух героїв Крут поширювався і закріплювався і став світовим стремлінням віри в Сотворителя, боротьбу за демократію і батьківщину, та змаганням до вищої науки і академічного проводу, а в такий спосіб право, мир, справедливість і Всемогучий Бог запанують там, де тепер нігілістична, совєтська, безбожність, тиранія і звірськість."

Підпис: Антоні А. Геннінґер, мейор міста Сиракюз.

3-го лютого студенти зійшлися на святочну гутірку в університеті при Чепел Гавс, а проф. Іван Посипайло реферував про „Українознавство і завдання студентів".

● **Журнал „Джюбілі"**, виданий католицькими світськими людьми, перевів опитування в справі можливости найменування на кандидата на президента католика - сенатора - демократа Джана Ф. Кеннеді і ствердив, що тільки одна третя опитуваних вважає, що Кеннеді зможе бути найменований на демократичній конвенції. 66 відсотків опитуваних відповіли, що католицька релігія буде причиною не найменування массачусетського сенатора на кандидата на президента.

Загальні Збори Студентської Громади у Филаделфії, Па.

Загальні Збори Української Студентської Громади у Филаделфії відбулися 26-го лютого у приміщенні Пластового Дому при 827 Н. Френклин вул.

Зборами проводила Президія в складі Гр. Онуферко — голова та студентки — Марія Гарасимович і Стефанія Антоняк — секретарки. Після звітів уступаючої Управи, (голова — Богдан Гасюк, фінансовий реф. — д-р А. Шутка) та звіту Контрольної Комісії, уділено абсолюторію уступаючій Управі та вибрано нову Управу в складі: голова — Богдан Гасюк, містоголова — Ігор Чума, секретар — Марія Гарасимович, фін. реф. — Оксана Мурій, орган. реф. — Авро Середа, культ.-осв. інж. Осип Цікало, прес. реф. — Христя Кульчицька, імпрез. — Роман Швед і сусп. реф. — П. Коцюбайло.

Контрольна Комісія: інж. Юрій Галущинський — голова, члени: Орися Мачук і Олександер Лужницький.

Товариський Суд: Теофіль Старух, — голова, члени: Марта Шиприкевич і Христя Сеник.

Жива дискусія всіх присутніх у справах завдань та осягів Української Студентської Громади ствердила, що студентство живо цікавиться сучасним своїм завданням та суспільною працею.

Предсідник зборів привітав приявних на залі представників наших українських товариств, а саме: президента СУСТА — Константина Савчука, референта зовнішних зв'язків — ЦеСУС, Любомира Деминчука, президента ФКУ — мґр. С. Хемича, президента центрального проводу „Зарева" — Павла Дорожинського, голову Української Демократичної Молоді — Юрія Криволапа, д-ра А. Шутку, заступника голови Т-ва Українських Інженерів у Филаделфії, — інж. Богдана Кульчицького, голову ТУСМ у Филаделфії, М. Онуферка, голову клітини „Зарево" у Филаделфії та Олександра Лужницького — голову МУСК „Обнова" у Филаделфії.

Х. К.

● **Англійський прем'єр Геролд Мекміллен** обраний 1,976 голосами студентів Оксфордського університету проти 1,697 голосів — канцлером того університету, одного з найстарших і найповажніших у світі. Його противником був сер Олівер Френс, директор Банку Ллойда. Функції англійського університетського канцлера суто репрезентаційні — зрештою, це тільки почесний титул.

Олег Лисяк

ОЛІМПІЙСЬКА ПРИГОДА

Коли йде про Олімпіяди, то я, дотепер, мав завжди з ними пеха. Тоді, коли Олімпіяда була найближчою територіяльно до нашого рідного Львова, себто, коли відбувалася вона в Берліні 1936 року, „нижче підписаний (як пишеться в офіційних статтях), в даному випадку я, мав цивільну рангу безробітного маґістра. Очевидно, й мови не було, щоб поїхати на Олімпіяду.

Пару років пізніше, коли я мав уже рангу рядовика в Дивізії і затьопав до Берліну, була якраз війна і, замість Олімпіяди, відбувалися такі атракції, як налети американських бомбовиків вполудне, а англійських опівночі. Так що я мав лише нагоду глипнути оком на порожній олімпійський стадіон, і на тому мої олімпійські переживання закінчилися, коли йде про Берлін.

Ще пару років пізніше, коли я був уже повноправним, п'ятикратно скрінінгованим „діпістом" і жив у незабутньому Міттенвальді, в одній з українських республік на німецькій землі, в зелених баварських Альпах — до місця, де в 1946 році відбувалася зимова Олімпіяда, до Ґарміш Партенкірхен, був лише один стрибок. Але з олімпійського стадіону в „Ґармішу", як популярно ця місцевість між діпістичним народом звалася, — не лишилося ні сліду. Наїть п'ять олімпійських кол на великій скічні були замальовані замість них красувалася велика червоно-блакитна відзнака окупаційної армії ЗДА. Але все таки дружина „Лева" заграла там пару разів у гокей, і то в найкращому, львівському складі з Бучацьким, Дицьом, Калитяком, Марковським, Цимбалістим та іншими. Там навіть мав я честь дати розбити собі голову на льоді змагунові СК „Ґрайнав". Не щобудь — олімпійський стадіон.

Перед тим мала бути ще Олімпіяда в Гельсінкі, в 1940 році, але туди також не вдалося поїхати, бо якраз у 1940 році Фінляндія воювала з Совєтами і, замість змагатися на олімпійських шляхах, фіни змагалися з большевиками коло Віпурі. Залишилася у мене пропам'ятна відзнака, видана з нагоди тієї Олімпіяди ще в 1939 році. Що ж, відзнака — Олімпіяди не було.

Потім була ще Олімпіяда в Лондоні, в 1948 році, перша після війни. Тоді ми вислали від Ради Фізичної Культури з Авґсбурґу лист до президента Олімпійського Комітету, лорда Барлея, намагаючись йому пояснити, чому української молоді нема на цьому святі молоді цілого світу. На диво, лорд Барлі, колишній олімпійський першун в бігу через бар'єри на 400 метрів, чемно відписав на листа.

До самого Лондону я приїхав щойно двома роками пізніше, але там уже також не залишилося сліду від олімпійського духа. На потіху, ми випили з колеґами з Дивізії пару склянок пива „Ґінес", і на тому стало.

Про Олімпіяду в Ослью, в 1952 році — не було, ясна річ, мови. Якраз тоді чоловік доробився в поті чола першого ступня американізму, себто автор—то хіба тоді була в голові олімпіяди? Щодо Мелборну в 1956-ому, то вистачило, що поїхав туди Зенек Снилик як змагун олімпійської збірної ЗДА. Він же ж також народжений у Львові — отже, представництво було, і то ненайгірше. Крім Зенка, на Олімпіяду до Австралії їздив ще один українець з Америки, Ахіль Хрептовський, який об'ємом і вагою дорівнює щонайменше двом українцям. Але яка штука їздити йому по світі, коли він, колишній напасник дружини УСК в Мюнхені, з фаху лікар? Він навіть на нашу „Союзівку" їздить літаком з Шикаґа.

Залишилося ще Лейк Плесід, де в 1932 році відбувалася перша на американській землі зимова Олімпіяда. Туди я заїхав також — але щойно через 22 роки після Олімпіяди, в 1954 р. Зате мав я там приємність стати до останніх в своєму житті лещетарських змагань, і меншу приємність набрати добре в шкіру від молодших колеґ, так, „як книжка пише'

Ну, а як оце відбувалася Олімпіяда на американській землі, в Скво Веллі — мені за кілька тижнів перед її початком стало нудити під ложечкою. Як то, Олімпіяда в Америці, правда, за пару тисяч миль від Френклин Стріту, але все таки у нас! Цілими ночами я не міг спати, зривався вночі, в бюрі рахував, комбінував, як сполучити дифіцит з недобором, брак відпустки з браком фондів і все таки — поїхати. Остаточно рішився, коли прочитав у филаделфійському „Інквайрері" репортаж відомого американського колеґи, спортового „колюмніста" Ред Смита. В тому репортажі Смит написав, що в Скво Веллі виступає вперше в історії Олімпіяди японська гокейна дружина. Що ж це таке! — обурилося щось в мені! Та ж Японці були вже в Ґарміш у в 1936 р., грали в групі „Д", програли чемпіонові, Великобританії 0:3, а Швеції 0:2. А той пише! Нема ради іду, мушу навчити розуму Реда Смита — таке було моє моральне оправдання з приводу явного порушення домашнього бюджету. Хай буде що буде — їду до Скво Веллі!

Ніч перед відлетом була тяжка. Я ж мав уночі потихеньки висмикнутися з хати, щоб ніхто не знав, сісти на літак і дмухнути до Каліфорнії. Найгірше в цьому було те, що на другий день мав прийти Ясьо Одежинський по вкладку до УНСоюзу, а я ж недавно підвищив своє забезпечення до п'яти тисяч.

Стартую авто. На вулицях Филаделфії тиша. „Експресвеєм" дістаюся на Міжнародний Аеропорт. Купую за вижко запрацьовані гроші квиток, потім ще закуповую за два доляри „іншуранс" на 100,000 долярів, все таки, крім премії від УНСоюзу, в разі чогось ще й тих сто тисяч родині придадуться. А ну ж якомусь самогубцеві захочеться летіти моїм літаком? шуранс" на 100,000 долярів

Цим самим шляхом, яким летіли ми з „Тризубом" до Сент Луїсу на фінал Чаші Америки, лечу я тепер. Згадується тодішня подорож, згадується, як стюардеса, списуючи пасажирів, натрапила спершу на трьох братів Чижовичів. — „Як ваше ім'я? — спитала першого: — „Чижович!" — відповідає Ігор — „Куди летите?" „до Сент Луїсу". Потім до другого Дзюха: — „Як ваше ім'я?" — „Чижович". — „Куди летите?" — „До Сент Луїсу". Коли з Еньом повторилося те саме, стюардеса зупинилася. „Екскюз мі, джентлмен", — сказала вона з легкою ознакою знервування, — „Чи в цьому літаку всі пасажири називаються „Чижович" і всі летять до Сент Луїсу? Бо як так, то я не буду далі питати..."

За пару годин причалюю в Ріно, в стейті Невада, місцевості, відомій з розводів. Ще кілька годин їзди дорогим, як лихо, автобусом і ми в Каліфорнії, в Скво Веллі. Думаю, що нема потреби описувати Скво Веллі. Всі, хто мають телевізію (а лише „найтвердші" її не мають), знають вигляд цієї долини. Поза тим, як звичайно у високих горах, долина на висоті 6,000 стіп, відповідно розріджене повітря, ціни згущені в тій самій пропорції, багато блакиті в небі, багато снігу, багато гір, таких, як Мала Папуза, Велика Папуза, Вершок Жінки і КТ-22, багато авт і багато багатіїв, які можуть дозволити собі на багату програму в Скво Веллі. Але пощо це все описувати? Кожний і так знає.

А грощі треба тут мати. Слушно писав наш сусід, ексолімпійський першун, Ірвінг Джефрі у своєму репортажі: самий лише вступ до долини коштує сім долярів, квиток на стадіон — від 15 до 25 долярів, (ліжко не кімната!) в мотелі за 30 миль від Скво Веллі — 10 долярів за ніч, на їжу треба чекати годинами. Одним словом, правду писав Джефрі, якого не злюбили організатори, зокрема провідники американських ковзанярів, які навіть хотіли Ірвінга побити за його репортажі. А він наш сусід тому, що працює спортовим директором у „Ґроссінґерсі" недалеко „Союзівки", і здається, походить або з Городенки, або з Бучача. В кожному разі, Джеффі слушно ствердив, що Олімпіяда в Скво Веллі була доступна лише для багатіїв, і слушно вимагав „повернути Олімпіяду масам".

Починаю розшукувати Ред Смита і що важніше, українських змагунів та змагунок у збірних СССР і ЗДА. Нема, як звичайно, окремої української збірної, що, зрештою, треба у значній мірі завдячувати президентові Олімпійського Комітету, Еврі Бренделжові, який пару років тому офіційно спротивився допущенню на Олімпіяди збірних УССР і БССР, заявлюючи це, що цим Совєти хочуть потроїти свої олімпійські успіхи і зайняти три перші місця, а не одне.

Ред Смита знаходжу швидко. Він, ясна річ, при барі — Де ж бо? — і з місця дає себе втягнути в розмову, ніби ми старі знайомі. „Гай, Ред!" вітаю його, і він зовсім не дивується моїй фамілярности. Навпаки, ставить мені чарку „Блек анд Вайт" якби знав, що це моя улюблена марка. З місця атакую: — „Слухай, Ред, що ти за дурниці випи суєш, що японці вперше виступили як гокеїсти на Олімпіяді в Скво Веллі? А хто був у Ґарміші? Хто там програв? Показати тобі це чорним по білому в книжці? Скільки тобі платять в Інкваєрері?"

Але Смит цим не переймається:

„А скільки тобі платить твій „юкрейніен пейпер"? — Хто кому ставить горілку? Ти мені чи я тобі? Зрештою, не крути мені ґітари, — бо я зараз іду до Ляс Веґас грати в рулету. Ідеш зі мною? Грошей не маєш? Ту бед. А японським гокеєм і тою твоєю олімпіядою не журися. Все це „балоні", бо правдивий спорт лише бейзбол. Там є гроші, мен. Со лонг і тейк іт ізі".

Не було ради. Про Олімпіяду він багато не знає, але пощо йому то? Він поїде собі зараз до Ляс Веґасу. А я? Аж страшно подумати, як я дам собі раду з усіми рахунками, як вернуся додому. Треба буде йти до „Кредитівки".

Иду шукати земляків. Їх же ж тут досить: є мій іменник, Олег Гончаренко, ексчемпіон світу на ковзанах, є „лівий оборонець" Совєтського Союзу, чи радше його гокейної дружини, Сидоренко, є Наталка Данченко, змагунка у швидкій їзді на льоду, є також Джін Омеленчук з Дітройту, змагунка — ковзанярка ЗДА. Але всі, як на злість, поховалися. Появлялися наче примари. Спитаєш совєтів, кажуть: „Уєхалі". — спитаєш американців, кажуть: „Ґу керс?" Нема щастя і на цій Олімпіяді.

Якраз кінчається фінальний матч з гокею між змагунами Чехо-Словаччини і ЗДА. Цей матч, як кожний знає, був справжнім спортовим чудом. Не зважаючи на всі зусилля братів, що називаються так, як горілка, — „Крішен Бредерс", перевтомлені матчем з совєтами американські змагуни ледве лазили по льоду і дали собі вбити чехам чотири голі, здобувши лише три. Від програної ділило їх лише двадцять останніх хвилин. У перерві капітан совєтської дружини, яка програла попереднього дня в користь ЗДА, Сологубов, порадив американцям — вдихати кисень. Американці послухали, надихались кисню, і в третій, останній терції рубнули чехам за 67 секунд три голі, а потім ще додаткові два. Так то, з допомогою москаля, який дав добру раду не сателітним „братам", а „капіталістичним акулам", американці здобули золоту медалю. Що керувало Сологубовим — ясно: не може того бути, щоб ті, які перемогли совєтську дружину, програли з кимось іншим. Хай пропадає пролетарська солідарність, аби переможців совєтів не переміг хто інший!

Якраз виходять із стадіону чеські змагуни. Лаються як шевці. Чую: „Маш ту твего старшего брата! Амерічанам дав нюхати оксиген, а що дав понюхати нам, братам-сльованам? Затрацени клюк!" — і далі пішло щось таке як істинно-руска „трьохетажна" лайка. Таки навчили чогось чехів брати-сльовани.

Маю вже досить СквоВеллі американсько-московської любови, високих цін, даремних пошукувань за земляками, викидів совісти — треба вертатися додому. Скорше, скорше на літак і — до рідної Филаделфії, на рідний Френклин.

В літаку відразу не подобається мені сусід. Кріпкий, присадкуватий, з коротко обстриженою чуприною і бичачим карком. З рук не випускає полотняної летунської торби, і в мені, присяйбі, — щось виразно тикає. Продавець годинників чи може атентатчик-самогубець з часовою бомбою? Може це нерви, але в торбі таки виразно щось тикає. Обмацую кишеню, де спочиває іншуранс на 100,000, і пригадую собі слова Яся Одежинського, який сказав, що в разі смерти у нещасливому випадку, УНСоюз виплатить вдові не п'ять, а десять тисяч долярів.

На всякий випадок, таки пересяду. Всі місця зайняті, але може в Сент Луїсі буде інший літак? З такою постановою засипляю, і щойно будить мене голос гучномовця, який наказує прикріпитися поясом до сидження. Під нами вже місцевість, де зливаються ріки Міссіссіпі і Мізурі, наче величезне озеро. Тикання коло мене не вщухає.

— Зараз буде Сент Луїс і зараз пересяду на інший літак, — постановляю, і в цьому моменті чую коло себе пекольний гук, і страшний блиск експльозії вдаряє мені в очі.

Потім не чути нічого, лише глибока темрява. Здалека ...пливають некраснозелені темночервоні кола, що вірують як смертельний калейдоскоп...

* * *

Коли відкриваю очі, бачу слабке світло нічної лямпи. „То я таки ще живу?" — блискає півсвідома думка, і зараз же чую голоси. Один з них — це голос мого сина:

— То нічого мамо... Тато знову вилетів з ліжка. І далі цей самий голос питає мене:

— Що то було цим разом, тату? Ти грав знову в гокей у Ґарміш на стадіоні. А може їздив на Олімпіяду до Скво Веллі?

Моя олімпійська пригода закінчилася.

Олександер Домбровський

ПАМ'ЯТІ А. С. КОЦЕВАЛОВА

Аннали української науки взагалі а в діяспорі зокрема, позначаються раз-у-раз чорними рядками відходу українських учених. Останніми часами українська наука переживає досить часто трагічні потрясення з приводу смерти своїх працівників. Представники старшої, а то й середньої генерації світу української науки залишають нас передчасно.

Саме тепер стоїмо знову над свіжою могилою. Дня 26. лютого цього року відійшов від нас великий український учений, директор Секції Античної Історії УВАН, дійсний член НТШ, колишній професор Харківського університету, професор УВУ, великий знавець і автор численних та цінних праць з ділянки клясичної філології й античної історії, зокрема ранньої історії України — головно з доби грецької колонізації, незрівнянний спеціяліст східньоевропейської епіграфіки, знаменитий знавець античного сектору совєтської історичної науки, доктор філологічних наук — проф. Андрій Степанович Коцевалов.

А. С. Коцевалов народився 22 жовтня 1892 р. в Харкові. В роках 1912—1917 був студентом клясичного відділу історично - філологічного факультету Харківського університету, який закінчив з відзначенням і після того залишився при університеті. В році 1922 одержав маґістерський диплом і почав працювати в різних науково-дослідних установах. І так, в роках 1921—30 працював при Харківській науково - дослідній катедрі історії европейської культури, в роках 1930—33 в Українському інституті історії матеріяльної культури як директор Секції Епіграфіки, в році 1933 в Українськім науково - дослідним інституті історії культури в ділянці античної доби. В році 1926 захищав дисертацію п. н. „Матеріяльна культура грецьких колоній північного побережжя Чорного моря" на науковий ступінь доктора історії европейської культури. В роках 1935—41 працював в Інституті археології Академії Наук, розшифровуючи епіграфічні матеріяли з розкопин в Ольвії, з музеїв Одеси, Миколаєва й Херсона. В роках 1937—41 А. С. Коцевалов був професором клясичної філології Харківського університету. В році 1940 дістав учений ступінь доктора філологічних наук, а в році 1940 — учене звання професора. 1943 року виїхав він з України.

У 1943 році А. С. Коцевалов перебував у Львові, і тут я з ним познайомився і нав'язав науковий контакт. Воєнна хуртовина розділила нас, і ми зустрілися щойно в Ню Йорку, де зразу відновили наукову співпрацю, яку незабаром перенесли на ґрунт новозорганізованої нашими заходами й прихильним ставленням Президії УВАН і її тодішнього президента, покійного М. О. Ветухова, Секції Античної Історії при Академії. А. С. Коцевалов очолив Секцію як її директор, а мені припав обов'язок стати секретарем Секції та честь бути найближчим співпрацівником Покійного.

З того часу Покійний посвячував свої слабі, надщерблені підсовєтським життям, еміґраційними умовинами й недугами, сили для праці в Секції. Він робив час від часу цінні доповіді, брав живу участь в наукових дискусіях і підносив їхній рівень до високого академічного стилю. Доповіді Покійного зафіксовані в анонімних „Анналах Академії" при обговорюванні наукової діяльности поодиноких Секцій.

Діяпазон наукової діяльности А. С. Коцевалова широкий. В Покійному зосередилися наукові вартості подвійного, в к с о к окваліфікованого спеціяліста: клясичного філолога й історика. Як клясичний філолог, Покійний умів талановито відшифровувати епіграфічний матеріял, порівнювати його з писаними джерелами античних авторів, переводити а н а л і з у текстів, усталювати їхнє географічне й хронологічне тло, тобто розв'язувати тяжкі проблеми діялектології старогрецької мови, переводити відповідну інтерпретацію текстів, а філологічно опрацьований джерельний матеріял оцінювати з точки погляду історичних д о с л і д і в, тобто етнографії, фолкльору, етнології, соціології й взагалі політичної, економічної, с о ц і я л ь н о ї й культурної історії. Послуговуючись такими методами, Покійний і збагачував науку с в о ї м и цінними науковими надбаннями.

Як клясичний філолог А. С. Коцевалов присвячував багато уваги студіям над історичною граматикою старогрецької мови, працював над граматикою написів північного Причорномор'я й написів з Дура-Европос. Як історик він досліджував матеріял про монетарні системи грецьких колоній північного Причорномор'я, економічні проблеми, про культуру тих колоній на території а н т и ч н о ї України тощо.

У зв'язку з дослідами над античним сектором совєтської історичної науки А. С. Коцевалов написав дві головні праці: одну про совєтські наукові досліди над античним Причорномор'ям, а другу — про античне рабство й революції рабів у совєтській історичній літературі. Покійний доказав, що совєтські дослідники античної історії взагалі, а історії античного Причорномор'я зокрема, переводять грубу соціологізацію історії, висвітлюють її проблеми на базі історичного матеріялізму марксистсько - ленінської редакції згідно з наказом партії, уряду й політичної кон'юнктури, клясифікують історичні події й факти історичного давноминулого з точки зору совєтської дійсности і тим самим ігнорують найелементарніші засади наукового об'єктивізму.

Виступи А. С. Коцевалова проти ненаукових метод совєтських історичних дослідів датуються ще з часів, коли він жив у Совєтському Союзі. Старающись бути вірним принципам об'єктивної науки, А. С. Коцевалов належав до тих, що услужливо замітали педешкої партійної совєтської науки. Він полемізував зі школою Марра ще тоді, коли Марр мав великі впливи у совєтській науці, і виступав проти тези академіка Жебєльова за його необ'єктивне насвітлення проблеми революції рабів на Боспорі згідно зі схемою історичного матеріялізму марксистсько - ленінської редакції та намаганнями грубої соціологізації історії античного Причорномор'я. Такі виступи проти офіційного курсу совєтської історичної науки потягали за собою, як відомо, різні, не раз далекойдучі консеквенції. Покійному нелегко було публікувати свої наукові праці в совєтських наукових журналах. Його важливіші праці виходили у світ здебільша за кордоном, що також насторожувало політруків совєтської науки, бо це означало співпрацю з „буржуазною" н а у к о ю. Щойно друга світова війна вирвала ученого з лабетів підсовєтського життя і кинула його на бурхливі води еміґрації.

За яких три тижні перед його смертю я, як звичайно, відвідав Покійного. Ми обговорювали дальші пляни наукової діяльности нашої Секції, крім того намітили опублікувати спільно одну працю, а саме Покійний погодився зредаґувати мій переклад Геродотової „Скитії" разом з науковим коментарем і вступом. Крім того я погодився на пропозицію Покійного виступити разом з ним у справі деяких місць Енциклопедії Українознавства з ділянки ранньої історії України, опрацювання яких залишає багато до побажання, щоб бодай у словниковій частині оминути зроблені промахи і нефаховість. Але нагла смерть великого ученого припинила дальшу його діяльність і перекреслила намічені нами пляни.

А. С. Коцевалов захищив видні сліди в науці, як світовій, так і українській, і останеться в історії як український учений, що зробив добру марку нашій науці на форумі світової науки — европейської і останнім часом американської.

Дня 28-го лютого цього року ми провожали дорогого, старшого Колеґу в останню дорогу. Д-р Л. С. Чикаленко прощав його коротко від Президії УВАН, д-р С. Дейц — від американської науки, д-р В. Стецюк — від НТШ та УВУ, а автор цих рядків, як найближчий по фаху співробітник Покійного і з рамени Секції Античної Історії при Академії.

Показ фільму „Івасик Телесик" в Ню Йорку

Ню Йорк. — Минулої суботи в приміщенні Літературно-Мистецького Клюбу в Ню Йорку відбулося перед кількома десятками запрошених гостей з мистецьких і громадських кругів показове висвітлення нового звукового і кольорового українського фільму для нашої дітвори, продукції фільмової спілки Г. Мокляка п. н. „Івасик Телесик". Виконаний коштом 25,000 долярів фільм впродовж години й сорокп'яти мінут зображує барвну, якби спеціяльно для фільмування складену, казку про Івасика Телесика та багатий світ українських вірувань. Акція казки відбувається на лоні природи, яка нагадує українські красвиди та на типовій українській загороді в центрі з соломою покритою хатою. В неділю в залі при „Б" Авеню відбулася прем'єра того фільму для ширшого кола глядачів. Можна сподіватися, що наше громадянство, зокрема наша молодь, виявлять належний інтерес для цієї нової фільми, яка може статися додатковим вкладом у виховання нашої молоді та познайомлення її з рідним фолкльором.

ЯЦ

Український Літературно-Мистецький Клюб

З Літературно - Мистецького Клюбу в Ню Йорку повідомляють, що в п'ятницю дня 11-го березня 1960 року відбудеться вечір - перегляд мистецьких виставок на екрані. Інж. Михайло Пежанський висвітлить на екрані кольорові репродукції образів, скульптур і графіки показаних на 6-ій загальній виставці Об'єднання Мистців Українців в Америці і на третій жіночій мистецькій виставці. Перегляд мистецьких виставок інших мистців буде на дальших вечорах. Початок о год. 8-ій вечора.

В ІТАЛІЇ ПРОДОВЖУЄТЬСЯ КРИЗА УРЯДУ

Рим. — Криза італійського уряду, яка почалась 24 лютого ц. р., коли-то зрікся прем'єр Антоніо Сені, продовжується. Президент Джованні Ґронкі не зумів розв'язати її в своїх розмовах з лідерами політичних партій і звернувся до голови італійського парляменту, Джованні Леоне, щоб той продовжував ті розмови та допоміг розв'язати кризу. Покищо урядує давній уряд Антонія Сені, але він відмовляється залишитись при владі, якщо не матиме згори запевненої підтримки центроправою більшістю парляменту. Кризу спричинили ліберали, відмовившись підтримувати уряд.

З ЖИТТЯ ГРОМАД І ОРГАНІЗАЦІЙ

Рідна Школа громади УАПЦ св. Арх. Михаїла в Міннеаполісі, Мінн.

З ініціятиви та старанням Батьківського Комітету „Рідної Школи" відбувся 6-го лютого в церковній залі „Попис дитячих талантів" та дитяча забава.

Вечір відкрито молитвою, яку перевів настоятель УАПЦ св. арх. Михаїла, декан прот. д-р о. В. Левицький, та вступним словом голови Батьківського Комітету п. В. Станеславова. По вступнім слові і молитві відбулись за укладеною програмою виступи дітей учнів. Заповідав виступи Олександер Гноєвий — учень І-го курсу ІІ-го ступня „Рідної Школи".

Діти - учні „Рідної Школи" гарно і вдало пописалися своїми виступами. Відчитали вірші Ліда Хоролець „Молитва", „Гість із неба" і „Українка я маленька"; Орися Каркоць „Гимн Американських Українців"; Ганадій Якимець „З новим роком", „Осінь"; Віра Якимець „Гніздечко"; Марко Данилюк „Зажурилась пчілка"; Петро Остроушко „Киця"; Володимир Хоролець „Гніздечко"; Маруся Грицак, Катерина Бреславець „Рідна мова"; Маруся Грицак „Батько рік та його сини"; Віктор Карен „Марш"; Іра Татарко „Із Різдвом з великим Святом"; Іра Татарко із своєю меншою сестричкою ще не школяркою „Іде коник"; Богдан Ліcщвич „Соняшник"; Оксана Левицька і Леся Филипович „Пісня зірочок"; Христя Фридрих і Ольга Пилипей „Учітеся брати мої"; Василь Щербаненко „Ой діброво темний гаю" і Галина Бреславець „Дзвонять в дзвони".

Відспівали пісні Леся і Наталя Филипович „Зозуленька" та Ігор Амброзяк „Пісня вівчарика".

На музикальних інструментах відіграли Ігор Левицький на скрипці „Аве Марія" під акомпаніямент Олега Левицького на фортепіяно; Оксана Левицька — на фортепіяно „Українські пісні"; Галина Бреславець і Люба Левицька на фортепіяно; Леся й Наталя Филипович — дует на фортепіяно „Літтел рондо"; Людмила Остроушко на акордіоні; Оксана Станиславів — на фортепіяно „Казка" Косенка, „Джіпсі денс" і „Де свон".

Відтанцювали на сцені Христина Амброзяк танок „Ой ходила дівчина беріжком", та Петро і Юрко Каркоці — танок „Чумак".

По закінченні виступів дітей, діти і батьки і всі присутні мали перекуску, приготовану Батьківським Комітетом при допомозі матерей під керівництвом Ольги Бреславець.

По перекусці відбулася в залі дитяча забава під проводом старших.

Діти тішилися і були задоволені з забави. Батьки і всі присутні з приємністю провели вечір, дивлячись і слухаючи виступів дітей, що танцювали, грали на музичних інструментах, співали та деклямували.

Не можна не висловити признання і подяки Батьківському Комітету за його ініціятиву і труди в переведенні вечора - забави для дітей. Дай, Боже Батьківському Комітетові сили й здоров'я для дальшої праці на добро школи наших дітей. Віримо і надіємось, що наші діти-школярі мали в цьому році не останню забаву.

Централі Робітничого Союзу та його Місцевому Міннеапольському Відділові в особі його секретаря М. Хорольця в імені школи складаємо сердечну подяку за матеріяльну допомогу для школи в сумі 25 долярів.

Д. Я.

З діяльности Українсько-Американського Інвестиційного Клюбу

26-го лютого ц. р. вечором, в приміщенні Українського Інституту Америки при 79-ій вулиці в Ню Йорку, відбулися загальні збори названого Клюбу, який об'єднує три десятки місцевих громадян із ціллю ощаджувати та вміщувати свої ощадності в акціях різних компаній, а передовсім спільно студіювати інвестиції в акціях (шерах). Відома річ, що багато українців своєю важкою й впертою працею доробилися більшого майна й число заможних наших земляків постійно зростає. Але поміж ними дуже невелике число таких, які здобувши гроші, вміють їх відповідно інвестувати, тобто так, щоб вони приносили можливо найбільший прибуток їх власникові. Важливим способом доцільних інвестицій є власне вміщення в акціях підприємств. Але, щоб вміло інвестувати в них, треба багато знання й досвіду. Цього саме вчаться члени Українського Інвестиційного Клюбу в Ню Йорку. У зборах Клюбу взяли участь 15 членів і п'ять гостей. Збори відкрив голова Клюбу інж. Сидір Тимяк, на внесення якого обрано президію в особах інж. Володимира Онишкевича — голови, й д-ра Ярослава Падоха, — секретаря. Голова інж. Тимяк, касир - аґент Клюбу інж. Василь Іванчишин та контролер Клюбу інж. Василь Балабан склали звіт з праці Клюбу за останній рік, який виявив, що майно Клюбу доходить до 12,000 долярів, а прибуток членів Клюбу із закуплених шерів досягає кругло 25 відсотків. Після прийняття звітів відбулася дискусія над майбутньою діяльністю Клюбу, зокрема ж намічено плян закупу нових акцій та прийнято п'ять нових членів, для чого, згідно зі статутом Клюбу, потрібно згоди всіх членів Клюбу. Дві третини членів зголосили бажання збільшити свої місячні вплати до Клюбу з десяти на двадцять долярів. В цей спосіб Клюб матиме членів, які вплачуватимуть по одній, або дві одиниці. Одиницею вкладів до Клюбу є рівна сума десяти долярів. Після закінчення дискусії, обрано нову управу, до якої ввійшли: інж. Володимир Онишкевич, голова, д-р Ірина Падох, касир-аґент та інж. Василь Балабан — контролер. При перекусці та на дружній розмові провели учасники зборів ще якийсь час після закінчення зборів. Можна сподіватися, що мало популярні в нас, але дуже поширені в Америці, інвестиційні клюби, пошиpяться також серед нашої громади й що вони допоможуть їй набратися так дуже потрібного досвіду, як інвестувати зароблені, часто важкою працею, гроші. І. П.

Закінчення Мазепинських Роковин в Шикаґо

Цикль Мазепинських святкувань в Шикаґо добігає кінця. Після Мазепинської академії, після об'єднаного мазепинського свята молоді, відбулася 23 жовтня 1959 р. наукова мазепинська конференція, улаштована заходом Шикаґівського Осередка Праці Н. Т. Ш., у Правничій школі Нортвестерн Університеті. Та конференція увінчалася успіхом, зібравши понад 100 слухачів.

У мазепинські святкування включилився активно Український Національний Музей в Шикаґо. З нагоди мазепинського року, Музей видав пам'яткову мазепинську медалю та листівку, з репродукцією портрету гетьмана Мазепи, роботи мистця В. Масютина.

На закінчення мазепинських святкувань Музей урядив у своїх приміщеннях мазепинську виставку, яка тривала від 7 лютого.

В склад виставки увійшли, крім експонатів, зв'язаних з Мазепою та його добою, які були власністю Музею, також репродукції колекції проф. д-ра Володимира Січинського, числом понад 50, які стали власністю Музею.

Виставка складається зі 115 образів, експонатів, з яких деякі портрети гетьмана Івана Мазепи, та його сучасників, походять з 18 століття, з фотографічних репродукцій, трьох оригінальних плоскорізьб, 40 книжок та брошур і 50 журналів і періодиків.

Центральним експонатом виставки, який впадає в очі кожному відвидувачеві, це великий, у природній величині портрет Гетьмана, кисти шикаґівської артистки-малярки п. Марії Гарасовської - Дачишин. Постать гетьмана, з булавою в руці, виступає на тлі кімнати, прикрашеної гербом гетьмана, з видом на Софійський Собор, домінує над усією кімнатою. Великий герб Гетьмана Мазепи, роботи тої самої артистки, прикрашує стіну проти входу.

Виставка охоплює не тільки життя та діяльність Великого Гетьмана, але також життя сучасної йому України. Там є велика коллекція портретів Мазепи в оригіналах, та фоторепродукціях, а також портретів його сучасників, як портрет його матері, портрети його противників Кочубея і Іскри, гетьманів Скоропадського та Самойловича, його дипломатичної агентки княгині Дольської, та багатьох інших його сучасників, світських, та духовних. Цікаве, що немає портрету Мотрі Кочубей, яка таку велику ролю відіграла в останніх літах його життя.

Осібна група експонатів обіймає предмети особистого вжитку, зв'язані з Мазепою. Це фотографія його дарохранительниці, яка уважається за емблему державної влади Президента в екзилі Української Держави, його шаблі й бандури, його кубків та чарок, руїни дому Мазепи в Батурині, та церкви в Ґалаці, в якій його поховано. Між ними виставлена також фотографія одної з вулиць у містечку Мазепа, в Міннесоті.

Дальша група представляє Мазепу як мецената. Тут є репродукція заголовної сторінки арабської євангелії, виданої коштом Мазепи в Аллепо, та плащениці, пожертвованої Мазепою до церкви Божого Гробу в Єрусалимі. Сюди належать експонати групи „архітектура", в якій є чимало репродукцій храмів, та інших будівель, побудованих чи відновлених Гетьманом Мазепою.

Групи експонатів „малярство" та „граверство" представляють інші аспекти діяльности Мазепи, як протектора української науки, та мистецтва.

На жаль, так мало на виставці експонатів, зв'язаних з діяльністю Мазепи, як організатора української економіки. Поза репродукцією водних знаків з папірні Мазепи, брошурою проф. Володимира Січинського „Українська порцеляна", та проф. Ілії Витановича „Суспільно - економічної тенденції в державній політиці Івана Мазепи", нічого більше немає.

Осібна група експонатів присвячена битві під Полтавою. Тут є картини, а також пляни поля бою. Ціла велика група картин змальовує життя козацтва та населення України доби Мазепи. До неї треба зачислити три плоскорізьби мистця Мухина: „Сірко", „Козак у степу", та „Козак п'є мед".

Виставку доповнює колекція книжок, зв'язаних з Мазепою та його добою. Тут окрім біографій Мазепи, та монографій про нього й його сучасників, є також чимало белетристичних творів, присвячених Мазепі, та його добі. Між ними є також книжки в чужих мовах, англійській, французькій та німецькій.

Окрасою виставки та цінним набутком для Музею є подарована інж. Петром Головкою з Бразилії книжка в німецькій мові „Дас ферендерте Русслянд", видана в р. 1721, яка частинно присвячена Мазепі й Україні. Два великі столи — заставлені часописами і журналами зі статтями, присвяченими Мазепі.

Управа Музею плянує відкрити сталу Мазепинську кімнату, у яку увійдуть крім експонатів теперішньої виставки також інші речі, картини та книжки і статті, зв'язані з Мазепою, і яка стане зав'язком центру мазепознавства. Зокрема управа Музею плянує доповнити виставку матеріялами, які відносяться до економічної діяльности Мазепи, та матеріялами про Мазепу та його добу, виданими у московському, та комуністичному таборі.

Згадки про виставку були, крім місцевого українського часопису, також у деяких англійських та польських часописах.

Відрадним явищем є, що відвідали виставку великими групами школи українознавства та молодечі організації.

Д-р Роман Верес

Звернення до холмщаків і підляшан

Ініціятивна група для видання історії Холмщини і Підляшшя починає збирання історичних документів і матеріялів про події останніх часів на цих землях і просить усіх земляків допомогти їй у цьому. Тому просимо наших земляків подавати усі можливі матеріяли, як спогади, листи, і ін., а також свої адреси і адреси земляків на такі адреси:

в ЗДА::

Д-р Тиміш Олесіюк
Legion State Sanatorium
Kerrville, Texas

в Канаді:

Інж. Євген Пастернак
130 Humbercrest Blvd.
Toronto 9, Ont.

За ініціятивну групу:

Д-р Василь Дмитріюк, Боффало, Н. Й.
Юрій Лукащук, Бруклин, Н. Й.
Д-р Тиміш Олесіюк, Кервіл, Тексаси.
Євген Пастернак, Торонто, Онт., Канада.

Інші часописи просимо про передрук цього оголошення.

Збройні сили ЗДА і 5-ох їх союзників „обороняють" Панамський канал

Панама. — В цих днях в Панамі відбуваються перші великі маневри, в яких беруть участь ЗДА і п'ять їх союзників Бразилія, Колумбія, Чіле, Перу і Панама, обороняючи Панамський канал проти ворожої аґресії. В цих вправах беруть участь 5,000 війська та 150 літаків, які мають символізувати міжамериканську військову солідарність. При цьому треба пригадати, що між ЗДА і Панамою є дещо напружені відносини внаслідок непорозуміння, яке було минулої осени, коли панамські націоналісти демонстрували проти американських представників, і домагалися вивісити панамський прапор. Справу загострила ще та обставина, що в Панамі відбувається виборча кампанія, і всі кандидати, навіть помірковані, роблять собі жертвенного козла із ЗДА і нападають на Америку. Президентські вибори відбудуться 8-го травня, і до того часу важко думати про злагіднення напруження між Панамою і ЗДА, навіть тоді, коли б ЗДА погодилися вивішувати панамський прапор поруч американського на американських установах в Зоні Панамського Каналу.

10 губернаторів організують фармерський бльок

Ст. Пол, Міннесота. — Тут відбулася конференція 10-ох демократичних губернаторів, яка закінчилася 5-го березня створенням фармерського бльоку, який має підтримувати в Конґресі ухвалення загального фармерського законопроєкту Повджа. Згідно з цим проєктом самі фармери реґулювали б висоту фармерської продукції при допомозі федеральним урядом контрольованого апарату, а не урядом чи Конґресом. Демократи навіть не згадували секретаря рільництва Езри Тефта Бенсона, кажучи, що їх програма обрахована на 5 років, а урядування Бенсона так далеко не сягатиме. Ці губернатори заповіли, що старатимуться, щоб Конґрес ухвалив законопроєкт конґресмена Повджа, щоб американські фармери користали з добробуту на рівні з іншими верствами населення. В нарадах брали участь губернатори або їх представники з таких стейтів: Айова, Міннесота, Небраска, Колорадо, Висконсин, Мишиґен, Південна Дакота, Кензас, Мізурі і Вайомінґ. До цього бльоку думають приєднати ще й інші фармерські стейти, головно на Півдні, а також і республіканські, бо фармерський бльок повинен бути двопартійний.

Ботлер перепрошує Президента за оскарження в смерті моряків-оркестрантів

Вашінґтон. — Голова Демократичного Крайового Комітету Пол М. Ботлер 7-го березня перепросив президента Айзенгавера й цілий американський нарід за те, що 6-го березня в політичній дебаті з республіканським сенатором Г. Скоттом винуватив Президента в смерті 19 моряків-оркестрантів, які згинули в катастрофі літака над Ріо де Жанейро в Бразилії, коли летіли з оркестрою фльоти грати на прийнятті, яке Айзенгавер влаштував для бразилійських гостей. Ботлер сказав, що „Президент має щось сказати жінкам і дітям тих моряків", бо „яке право мав він брати з собою оркестру фльоти під час своєї подорожі?" Сенатор республіканець Г. Д. Скотт відповів, що проба полити кров'ю руки Президента не приносить чести Ботлерові. Оркестра фльоти відбувала поїздку доброї волі по країнах Південної Америки у відповідь на подібні виступи південно-американських мистців у Вашинґтоні. „Ваш арґумент, казав сенатор Скотт, не приносить вам чести". День пізніше Ботлер відкликав свої слова і просив вибачення в Президента і в цілого американського народу за свої невідповідальні слова. Гадають, що демократичні політики вимагали, щоб Ботлер відкликав своє невірне твердження, бо воно мало б злі наслідки для партії під час виборів.

Тираж американських щоденників у 1959 році становив 57,500,000

Филаделфія, Па. — 92-ге видання Н. В. Ейера і Синів „Часописної Книги" за 1959 рік стверджує, що в ЗДА в 1959 році тираж англомовних щоденників дійшов до рекордової висоти — 57,500,000, на 915,000 більше як в 1958 році, коли була мала знижка внаслідок економічної рецесії 1957—1958. Тираж недільних часописів виносив в 1959 році 47,354,087, на 722,332 більше як в 1958 році. Число часописів зменшилося на один. Рахуючи разом англомовні і іншомовні часописи - щоденники, то їх було 350 ранніх щоденників (зменшення на 4); 1,497 вечірніх (збільшення на 4); 571 — недільний часопис (менше на 13). З цього виходить, що майже третя особа в ЗДА, враховуючи дітей і старців, читає щодня свій часопис. Скільки разів мусіла б „Свобода" та інші українські часописи збільшити свій наклад, коли б так було між українцями у ЗДА.

● Недалеко Кантанзаро в Італії, у дорозі з Середнього Сходу до Неаполю, великий американський транспортний літак Ц-119, впав у море. Шістнадцять американських летунів вискочили з парашутами, а трьох виловлено з моря. Один тільки пілот поважніше ранений, нещасливо вдаривши спиною об морські хвилі. Катастрофу бачив італійський корабель, який негайно поспішив з допомогою.

ОГОЛОШЕННЯ ВІДДІЛІВ Українського Народного Союзу

РОЧЕСТЕР, Н. Й. — Місячні Збори Українського Народного Дому, Відд. 316, відбудуться в четвер, 10-го березня 1960 року, з год. 8-ій веч. Взиваємо всіх членів взяти участь. На порядку нарад важливі і актуальні справи. Довгуючих членів просимо вирівняти всі залеглости. У випадку хвороби, довгуючі члени будуть позбавлені хворобової допомоги, як статут і ухвала Т-ва приписують. — Управа.

НЮАРК, Н. Дж. — Т-во „Запорозька Січ", Відд. 371, повідомляє, що Місячні Збори відбудуться в п'ятницю, 11-го березня 1960 р., в год. 8-ій веч., в Січовій залі. Рівночасно повідомляємо, що по Зборах можна набути календарі „Свободи". — І. Оверко, предс.; П. Заболоцький, кас.; Ю. Баранюк, секр.

НЮ ЙОРК, Н. Й. — Місячні Збори Т-ва „Зоря", Відд. 69, відбудуться в суботу, 12-го березня 1960 р., в год. 8-ій веч., в бюрі кас. І. Мартинця, під ч. 309 Іст 14 вул. Просимо всіх членів прибути на Збори. — М. Линтей, секр.

НЮАРК, Н. Дж. — Т-во ім. М. Грушевського, Відд. 219, повідомляє, що Місячні Збори відбудуться в суботу, 12-го березня 1960 р., в год. 7-ій веч. — Управа.

Ставайте членами Українського Народного Союзу, а тим самим співвласниками 20-ти мільйонового майна організації!

Посмертні Згадки

Антін ПАСІЧНИК, член Т-ва „Дністер", Відд. 361 УНСоюзу в Ню Йорку, помер 5-го березня 1960 р. Покійний народився 1885 р. в селі Підкамінь, пов. Броди, Зах. Україна. В громадському житті брав живу участь в Ню Йорку та своєю жертвенністю підпомагав народні цілі. Полишив у смутку дружину Христину, доньки: Ольгу і Наталію, сина Стефана, 7 внуків та брата Івана. Похорон відбудеться в середу, 9-го березня 1960 р., з пох. заведення П. Яреми. — В. Й. П. — Управа

Петро ПАЗЮК, — член Т-ва „Запорозька Січ", Відд. 388 УНСоюзу в Честері, Па., помер дня 28-го січня 1960 р., на 72-му році життя. Покійний був предсідником Відділу та щиро працював для УНСоюзу. В 1924 р. померла його дружина, полишивши 7 малих дітей, яких разом із найстаршою донькою, виховував. Син Йосиф загинув 1945 р. на війні. Покійний походив із села Гординя, пов. Самбір, Західня Україна. До Америки прибув в 1901 р., а до УНСоюзу вступив 1915 р. Полишив у смутку доньки: Марію, Анну з чоловіком, Катерину з чоловіком, сина Михайла з дружиною, Івана з дружиною, Стефана з дружиною, 13 внуків та 6 правнуків. Похорон відбувся 3-го лютого 1960 р., із пох. заведення до української православної церкви Пресв. Діви Марії, при участи Родини, Членів Т-ва і Парафіян. Покійного поховано на цвинтарі Loun-Craft. — В. Й. П.! Е. Воловник, секр.

Марія МАРКЕВИЧ, — членкиня Т-ва ім. І. Франка, Відд. 80 УНСоюзу в Calumet City, Ill., відійшла від нас на вічний спочинок дня 22-го грудня 1959 р. Покійна походила зі села Теляче, пов. Підгайці, Зах. Україна. Полишила у глибокому смутку чоловіка, 1 сина та 3 внуків. — В. Й. П.! М. Маркевич, секр.

Розалія ВОЛЯНСЬКА, довголітня членкиня Відд. 112 УНСоюзу в Клівленді, Огайо, померла 5-го лютого 1960 р., по довгій і тяжкій недузі. Похорон відбувся 9-го лютого 1960 року, із церкви св. ап. Петра і Павла, на католицький цвинтар. Покійна полишила у великому горю чоловіка Петра, сина Івана, доньки: Анастасію, Анну, Марію і Олену та невістку, зятів та 8 внуків. Похорон відбувся при участі Родини, Приятелів та Членів С-ва 112 Відділу. — В. Й. П.! П. Ріпун, секр.

ТАРЗАН, ч. 4417. Кросс вільний!

Тарзан і Джім Кросс були втягнені в слизьке обняття божка восьминога. Тепер мавполюд несамовито рубав помацки, що його стискали!

Поранений завдаваними ударами ножа, крака звільнив Кросса, щоб виладувати свою лють на Тарзані!

В пароксизмі жаху Джім виплив на поверхню і вимахуючи руками, поплив до свого човна!